

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra právních oborů, řízení a ekonomiky

Bakalářská práce

Hodnocení stáří očima mladé generace

Vypracovala: Martina Stejskalová
Vedoucí práce: MUDr. Rostislav Čevela, Ph.D., MBA

České Budějovice 2014

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá problematikou stárnutí a stáří z pohledu mladé generace.

Stárnutí je přirozený proces, který probíhá nepřetržitě po celý život. Lze konstatovat, že stárnutí se vyznačuje nezvratnými změnami, které jsou po fyzické stránce patrné pouhým okem.

Stáří je možno charakterizovat jako poslední přirozené období člověka, které nastupuje po vývojových fázích dětství a dospělosti. Určení počátku období stáří bývá obtížné, vzhledem ke skutečnosti, že projevy stáří se u každého jedince objevují v odlišný okamžik. Přesto existuje používané měřítko označující začátek stáří, kterým je chronologický věk člověka. Za typický znak stáří se považuje odchod do důchodu. Věková hranice pro ukončení pracovního procesu se pohybuje mezi 60. až 65. rokem, tato uvedená věková kategorie je rovněž chápána jako počátek stáří.

Problematika stáří je naší společností opomíjena a zevšeobecňována jako pasivní období člověka. Nicméně s ohledem na předpovědi populačního vývoje České republiky se domnívám se, že se v následujících letech stane aktuálním tématem.

Demografické prognózy Českého statistického úřadu předpokládají, že trend nízké porodnosti bude nadále přetrvávat. Zmíněné výsledky zaznamenávají skutečnost, že se změnil věkové složení obyvatelstva České republiky, razantně se zvětšila složka osob staršího věku.

Vyšší zastoupení osob starších 60 let bude mít nepříznivý vliv na ekonomiku státu. Společnost se bude muset vyrovnat se vzrůstajícími nároky na oblast sociální i zdravotní péče.

Bakalářská práce, především empirická část, má poukázat na fakt, jak dnešní mladá společnost vnímá tuto opomíjenou kapitolu lidského života, kterou bezesporu stáří je.

Pro výzkumné účely byly náhodně vybrány osoby ve věkové kategorii 15 až 25 let, které zastupovaly mladou generaci.

Teoretická část je zaměřena na objektivizaci pojmů, které jsou důležité pro pochopení dané problematiky. V těchto kapitolách jsou představeny poznatky řady

autorů zabývajících se nejen tematikou stáří. Nalezneme zde pojmy jako je mezigenerační solidarita, generace X, Y, Z, mýty, předsudky a stereotypy o stáří a hodnoty a postoje společnosti k období stáří. Dále je popsán ontologický vývoj člověka /mládí – stáří/, demografická situace České republiky a proces stárnutí s obdobím stáří.

Empirická část se věnuje vlastnímu šetření, jehož cílem je zjistit vztah mladé generace na stáří. Pro získání dat je zvolena strategie kvantitativního výzkumu, který jako formu sběru dat používá techniku dotazníku. Získaná data byla zpracována do přehledných grafů a níže uvedené hypotézy byly statisticky otestovány.

Pro výzkumnou část byly stanoveny následující hypotézy:

Hypotéza 1: Vnímání stáří mladou generací je závislé na pohlaví.

Hypotéza 2: Nábor mladé generace vůči stáří je ovlivněn existujícími mýty a předsudky ve společnosti.

Na základě statistického testování byly obě navržené hypotézy vyvráceny. Nahlížení na poslední vývojové období člověka nezaznamenává razantní změny u mužského a ženského pohlaví respondentů. Dále bylo zjištěno, že mladá generace úsudky o stáří nezakládá na existujících mýtech, stereotypech ani předsudcích ve společnosti. Nábor na stáří si jedinci mladší generace utváří pomocí získaných zkušeností.

Cílem práce bylo zmapovat nábor mladé generace na stáří. Dále bylo zkoumáno, jak se pohledy liší na základě pohlaví a zdali mladá generace je ovlivněna existujícími mýty a předsudky o stáří. Stanovené cíle bakalářské práce byly splněny.

Výsledky práce mohou být přínosem pro výuku studentů a pro praxi k využití organizacím věnujícím se mládeži.

Klíčová slova: demografická situace ČR, generace X, Y, Z, mezigenerační solidarita, mladá generace, stárnutí, stáří.

Abstract

This bachelor's thesis deals with the issues of ageing process and old age from the point of view of the younger generation.

The ageing is a natural process which takes place continuously throughout the whole life. It can be stated that the ageing process is characterized by irreversible changes that are physically visible to the unaided eye.

The old age can be described as the last natural period of a human being which starts after the evolutionary stages of childhood and adulthood. The determination of the beginning of old age seems to be difficult, owing to the fact that the displays of old age appear for each individual at a different moment. Nevertheless, there exists an applied measuring scale indicating the start of old age which is the chronological age of a person. The retirement is considered to be the typical feature of old age. The age limit for the termination of the working process ranges from 60 to 65 years, this mentioned age limit is also perceived as the beginning of old age.

The issue of old age is being neglected by our society and moreover, it is being generalized as a passive period of a human being. However, with regard to the predictions of the population development in the Czech Republic I believe that it will become a current and crucial issue in the following years.

Demographic forecasts of the Czech Statistical Office anticipate that the low birth rate trend will continue to persist. The mentioned results record the fact that the age composition of the population of the Czech Republic will change, the component of senior citizens will dramatically increase.

Higher proportion of people aged over 60 will have an adverse impact on the economy of the state. The society will have to cope with increasing demands on the area of social and health care.

This bachelor's thesis, mainly its empirical part, shall point to the fact how today's society perceives this neglected chapter of human life, which old age undoubtedly is.

For research purposes persons in the age group between 15 and 25 years were selected who represented the younger generation.

The theoretical part focuses on the objectification of terms which are important for the understanding of the given issue. In these chapters findings of a lot of authors dealing not only with the topic of old age are presented. Here we find terms such as intergenerational solidarity, generation X, Y, Z, myths, prejudices and stereotypes about old age and values and attitudes of the society towards old age. Furthermore, issues such as ontological human development /youth – old age/, demographic situation of the Czech Republic and the ageing process including period of old age are described here.

The empirical part devotes to own research which aims to determine the relationship of the younger generation towards old age. In order to obtain proper data the strategy of quantitative research has been chosen which uses the technique of questionnaire as a form of data collection. The gained data have been processed to transparent graphs and the below mentioned hypotheses have been tested statistically.

For the research part the following hypotheses have been determined:

Hypothesis 1: The perception of old age by the younger generation depends on the gender.

Hypothesis 2: The opinion of the younger generation towards old age is influenced by existing myths and prejudices in the society.

On the basis of statistical testing both proposed hypotheses have been refuted. The view of the last developmental period of a human being does not record any vigorous changes in both male and female gender of the respondents. In addition to that, it has been discovered that the younger generation does not make any judgments about old age on the grounds either of existing myths and stereotypes or prejudices in the society. Individuals who belong to young generation form their opinion on old age with the aid of gained experience.

The aim of the bachelor's thesis is to explore the opinion of the younger generation on old age. Furthermore, it has been examined how the views differ based on the gender and whether the younger generation is being influenced by existing myths and prejudices to old age. The set goals of this bachelor's thesis have been achieved.

The results of this bachelor's thesis can be beneficial to the organizations dealing with the youth both in terms of teaching of students and practice.

Keywords: demographic situation of the Czech Republic, Generation X, Y, Z, intergenerational solidarity, young generation, ageing process, old age.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. 5. 2014

.....

Martina Stejskalová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce panu MUDr. Rostislavovi Čevelovi, Ph.D., MBA za odborné vedení mé bakalářské práce, cenné rady a připomínky.

Obsah

Úvod.....	12
1 Současný stav	14
1.1 Demografická situace v ČR	14
1.2 Ontogeneze lidského vývoje /mládí-stáří/.....	17
1.3 Generace X, Y, Z	20
1.3.1 Generace X	20
1.3.2 Generace Y	21
1.3.3 Generace Z.....	22
1.4 Vymezení pojmů stárnutí a stáří	22
1.4.1 Stárnutí.....	22
1.4.2 Stáří.....	24
1.5 Hodnoty a postoje	26
1.5.1 Postoj společnosti ke stáří.....	27
1.5.2 Postoj seniora ke stáří	28
1.6 Mezigenerační solidarita	29
1.7 Mýty, předsudky a stereotypy	31
2 Cíl práce a hypotézy	33
2.1 Cíl práce	33
2.2 Hypotézy	33
3 Metodika a charakteristika souboru.....	34
3.1 Metodický postup.....	34
3.2 Charakteristika souboru	35
4 Vyhodnocení.....	38
4.1 Výsledky dotazníku.....	38
4.1.1 Vícegenerační soužití.....	38
4.1.2 Charakteristika stáří	39
4.1.3 Zhodnocení a příprava na vlastní stáří	42
4.1.4 Fyzické charakteristiky stáří	45

4.1.5	Sociální aspekty stáří	46
4.1.6	Vztah k procesu stárnutí a stáří.....	47
4.1.7	Zajištění péče o seniora.....	49
4.1.8	Tvrzení o stáří	50
4.2	Statistické testování hypotéz	51
4.2.1	Testování první hypotézy.....	52
4.2.2	Testování druhé hypotézy	57
5	Diskuze	59
6	Závěr.....	63
7	Seznam použitých zdrojů	65
8	Přílohy	70

Seznam použitých zkratk

ab. č. – absolutní četnost

č. – číslo

H_0 – nulová hypotéza

H_A – alternativní hypotéza

o. č. – očekávaná četnost

s. – strana

WHO – World Health Organization

Úvod

Na první pohled je patrné, že stárnutí se nevyhne žádný člověk. Stárnutí bylo a vždy bude časový úsek, který se podepíše na každém člověku. Postupem času na sobě člověk začne poznávat vliv stárnutí, který se může projevit psychickou či fyzickou změnou, která bývá již nevratná. Někteří jedinci se tuto změnu stavu snaží všemožnými prostředky zamaskovat, jedná se především o osoby ženského pohlaví. Jednoduše lze říci, že stárnutí je neodvratitelný proces, se kterým se musíme smířit.

Vyrůstáme ve společnosti, která je zastoupena příslušníky různých generací, a proto není překvapivé, že nám období stáří není cizí. Se staršími osobami se setkáváme od narození, ať už se jedná o osoby, se kterými nás pojí příbuzenský vztah či o neznámého seniora žijícího v našem okolí. I přes tuto skutečnost si nepřipouštíme, že i my jednou budeme čelit stáří, a tím pádem na něj nahlížíme s lhostejností.

V souvislosti s měnící se strukturou dnešní společnosti, vyvstává problematika demografického stárnutí populace. Nastalá demografická situace nabádá k uvažování o tématech ekonomického a sociálního rázu.

Ke vznikajícím okolnostem demografického stárnutí je nutné nebýt lhostejný a projevit snahu v hledání různých východisek, pomocí nichž by se dalo s narůstajícím podílem osob staršího věku poradit. Především je důležité zabývat se záležitostmi zaměřující se na zajištění důstojného života a poskytnutí kvalitní péče v seniorském věku.

Domnívám se, že problematika stárnutí a stáří v následujících letech bude nabývat na významnosti.

Odlišná stanoviska a chování jedinců k problematice stáří mě přivedla ke zvolení tohoto tématu.

Cílem práce je zjistit, jak dnešní mladá generace vnímá stárnutí a stáří a jsou-li jejich názory na stáří ovlivněny existujícími stereotypy.

Bakalářská práce je rozčleněna na dvě části – teoretickou a výzkumnou část. Teoretická část obsahuje sedm kapitol, které se snaží teoreticky vymezit základní pojmy.

Jednotlivé kapitoly popisují demografickou situaci České republiky, stáří jako vývojovou fázi, mezigenerační solidaritu a hodnoty a postoje dnešní společnosti a samotných seniorů vůči stáří. Dále se v kapitolách zabývám vymezením pojmu stárnutí a stáří, pojmu generace X, Y, Z a typickými mýty o stáří.

Ve výzkumné části jsou uvedeny výzkumné cíle a hypotézy, metodologie, interpretace výsledků a závěrečná shrnutí.

1 Současný stav

1.1 Demografická situace v ČR

Pro pochopení dané problematiky je podstatné rozebrat si v následujících odstavcích důležité pojmy demografie.

Termín demografie má původ v řeckém jazyce. Jedná se o složeninu ze dvou slov: „demos“ a „grafein“. Slovo demografie ve volném překladu znamená popis obyvatelstva (1).

Demografie je vědní obor zabývající se lidskou populací. Studuje ji z hlediska rozmístění, velikosti, hustoty, pohlaví, rasy, věku a dalších statistických údajů. Obecně lze říci, že *„demografie hledá na jedné straně obecné pravidelnosti a zákonitosti reprodukce lidských populací a na druhé straně jejich specifické projevy u konkrétních populací“ (2, s. 75).*

Součástí demografie je demografická reprodukce, kterou můžeme chápat jako neustále se obnovující populaci v důsledku probíhajících procesů rození a úmrtí. Z toho vyplývá, že za podstatné předměty demografie se považují změny týkající se počtu obyvatelstva a populační přírůstek. Přímou závislost na početní stav obyvatelstva má proces porodnosti, úmrtnosti a prostorové mobility (2, 13).

K vymezení demografie nestačí jen pojem populační reprodukce, a proto se rozlišuje další pojem, kterým je demografický vývoj. Ten pomáhá vystihnout demografii v širším významu, jelikož *„v sobě zahrnuje i prostorovou mobilitu obyvatelstva“ (17, s. 5).* Prostorová mobilita obyvatelstva, označována též jako migrace, se výrazněji projeví ve výsledku demografického vývoje, pokud proběhne na menší územní jednotce.

V demografii se často vyskytují pojmy lidská populace a obyvatelstvo, které je nutné rozlišovat.

Za lidskou populaci se považuje skupina osob se stejnými biologickými, kulturními a sociálními znaky. V rámci okruhu těchto osob dochází k demografické reprodukci (44).

Termínem obyvatelstvo se označuje soubor lidí žijících na určitém území (44).

Ve vyspělých společnostech dochází od poloviny 20. století k demografickému stárnutí. Tato změna je patrná i na území České republiky. U nás ovšem nastoupila až později, v 90. letech 20. století. „*V procesu demografického stárnutí se zvyšuje podíl starých osob v populaci*“ (17, s. 19).

Proces demografického stárnutí je zapříčiněn zaprvé poklesem počtu narozených dětí, tedy sníženou porodností a zadruhé zlepšujícími se životními podmínkami, díky kterým se zvyšuje poměr osob vyššího věku (17).

Proces demografického stárnutí se stává pro společnost obávaným problémem. Změny spojené s tímto procesem se projevují především v ekonomické, sociální a zdravotnické sféře. Společnost se musí potýkat se vzrůstajícími nároky na důchodové zabezpečení, které jsou způsobeny zvyšujícím se počtem osob v poproduktivním věku. Dále je nutné vytvářet příležitosti v sociálních službách a orientovat se na modernizaci zdravotnických služeb. Vše uvedené se může jevit jako těžký úkol z důvodu nedostatku finančních prostředků (17).

Věkovou strukturou populace a budoucím počtem obyvatel se zabývají populační projekce. V České republice tuto problematiku zpracovává Český statistický úřad. Cílem projekce je poukázat na možný směr vývoje populace a na změny týkající se věkové struktury. Tyto změny se odráží i v dalších společenských oblastech, jak jsem se již zmínila v předešlém odstavci.

Podle Projekce 2013 zpracované Českým statistickým úřadem má v následujících letech dojít k výrazným změnám věkové struktury obyvatel. Projekce je zpracována ve třech variantách – nízká, střední a vysoká. Za nejpravděpodobnější je považována varianta střední, kterou využiji i pro účely bakalářské práce. Projektované období je od roku 2013 až do roku 2100.

Dle střední varianty projekce se v následujících letech očekává mírný nárůst obyvatelstva způsobený především zahraniční migrací, která potrvá do roku 2018.

Výrazný úbytek obyvatelstva je předpokládán mezi lety 2050 – 2080. K 1. 1. 2101 bude celkový počet obyvatel v České republice oproti současnému stavu (k 30. září 2013 10 513 834 obyvatel) o 13-42 % nižší **(3)**.

Projekce nemá optimistické vyhlídky v údajích souvisejících s plodností. Úhrnná plodnost nezaznamenává rostoucí tendenci a má mít tedy neměnnou hodnotu. Její hodnota se má pohybovat na hranici 1,45 dítěte na jednu ženu. Trend ohledně zvyšujícího se věku matek má setrvávat. Předpokládá se, že průměrný věk matek bude okolo 30 let **(3)**.

Střední délka života se bude dále prodlužovat. V roce 2030 se má hranice střední délky života pohybovat kolem 79 let u mužů a 85 let u žen. V roce 2050 se navýší na hodnoty 83 let u mužů a 88 let u žen. Z těchto údajů je patrné, že parametry naděje dožití u mužů i žen zaznamenají progresi **(3)**.

V současnosti je pro věkové složení obyvatel charakteristický nižší počet dětí, vysoký poměr osob v ekonomicky aktivním věku a relativně optimální počet osob vysokého věku **(3)**.

V budoucnosti se očekává stárnutí obyvatelstva, což bude znamenat pokles osob v produktivním věku. Největší pokles má nastat do roku 2020, kdy budou silné ročníky ze 40. a 50. let odcházet do důchodu. Podle projekce má další redukce ekonomicky aktivního obyvatelstva proběhnout na konci 30. let 21. století. Předpokládá se úbytek osob v produktivním věku až o jeden milion z celkového počtu populace. Z toho vyplývá, že k největším změnám dojde v kategorii 65 a více let. Do roku 2057 se počet osob v této kategorii téměř zdvojnásobí **(3)**.

Lze říci, že základním charakterem vývoje obyvatelstva bude progresivní stárnutí. Dá se očekávat, že z dnešní jedné šestiny vzroste počet seniorů až na jednu třetinu z celkového počtu populace **(3)**.

Pokud se předpoklady naplní věková kategorie 65 let a více bude jedinou, která se bude rozrůstat. Tím pádem se bude zmenšovat podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Tyto demografické změny reflektují ekonomickou situaci České republiky, která nebude vypadat příznivě, a proto je nutné zavést řadu opatření, která by předešla této vznikající situaci.

1.2 Ontogeneze lidského vývoje /mládí-stáří/

Ontogeneze je proces individuálního vývoje jedince, který začíná splynutím pohlavních buněk a končí smrtí.

Člověk od narození prochází různými změnami, které jsou projevem přirozeného procesu stárnutí. S touto souvislostí mě zaujala myšlenka profesora Křivohlavého, kdy proces stárnutí přirovnává k plynutí vody, a to od pramene až k ústí do moře. Obrazně řečeno, život člověka je charakterizován jako celoživotní běh, než dospěje ke svému cíli. V každé životní fázi se jedinec vyvíjí v mezích daných genetickým materiálem a vliv na vývoj má i to, v jakém prostředí jedinec v průběhu života setrvává (26).

Dle Eriksona (2002) se lidský život dělí na osm vývojových stádií. V teorii „*Osm věků člověka*“ popisuje skutečnost, že každá životní etapa s sebou přináší jisté dilema, se kterým se jedinec musí vyrovnat.

„Eriksonovo pojetí konfliktů v průběhu vývoje a zrání člověka:

1. *Konflikt mezi důvěrou a nedůvěrou.*
2. *Konflikt mezi naprostou svobodou (autonomií) a pochybnostmi.*
3. *Konflikt mezi iniciativou a zahanbením.*
4. *Konflikt mezi pilností a pocity méněcennosti.*
5. *Konflikt mezi vytvářením vlastní totožnosti a identitou plnou zmatku.*
6. *Konflikt mezi intimitou a izolací.*
7. *Konflikt mezi předáváním a stagnací.*
8. *Konflikt mezi integritou a zoufalstvím“ (26, s. 75).*

Pro účely bakalářské práce je nutné rozebrat vztah mládí – stáří od fáze předškolního a školního věku přes společenskou úroveň v období dospívání a dospělosti a to v souvislostech se stářím.

Předškolní období je vývojová fáze přibližně mezi 3. až 7. rokem. Dítě začíná být aktivní, experimentuje pro něj dosud v neznámých činnostech, na základě nichž se seznamuje s pocitem odpovědnosti. Nastává vnitřní konflikt mezi iniciativou a vinou. Iniciativa se projevuje v nezávislosti, dítě využívá sílu na plánování a plnění úkolů. Iniciativa má vliv na rozvoj cílevědomosti a podporuje spolupráci s vrstevníky. Dítě se stává průbojnější do doby, než zažije zklamání. Neúspěch vyvolává v dítěti pocity méněcennosti, odevzdanosti a viny. Vyvíjí se svědomí. Dítě má strach, aby něco nepokazilo či neudělalo špatně, například mimo daná pravidla, normy (7).

Školní období začíná povinnou školní docházkou, tedy vstupem dítěte do školního zařízení. Končí období her a nastávají první povinnosti. Dítě si osvojuje dovednosti a úkoly a učí se zacházet s předměty materiální povahy. Vlastním přičiněním dosahuje rozvoje v praktických činnostech a to na základě získaných zkušeností od starších jedinců. Rozvíjí se pocity sebedůvěry a sebeprosazování. V tomto stádiu dochází k prvnímu setkání s dělbou práce. Objevuje se zdravé soupeření mezi vrstevníky. V případě kdy dítě přestane zvládat vytyčené cíle, mohou se u něj objevit pocity méněcennosti. V horším případě to může způsobit rezignaci v plnění úkolů a dítě se stáhne do ústraní (7).

Ústředním tématem vývoje je vytváření vlastní identity. „*Identitou se rozumí to, kým nebo čím je osoba*“ (45, s. 109). Schopnost tedy znát „*odpověď na otázky – kdo jsem, kdo jsme nebo čím jsem, čím jsme*“ (45, s. 109). Posláním mladého jedince je urovnání myšlenek vlastní identity a smyslu života. V případě pochybností o sobě samém přejímá jedinec vzor od druhých, který promítá do vlastní integrity. Nebezpečím bývá difúznost, v rámci níž mladý jedinec není schopen rozpoznat svou identitu (7).

Dle Eriksona (2002) „*mysl adolescenta je v podstatě myslí ve stavu moratoria, psychosociálního stádia mezi dětstvím a dospělostí, mezi morálkou, již se dítě naučilo, a etikou, kterou má rozvíjet jako dospělý*“ (7, s. 239). Mladý jedinec touží po úctě a respektu od ostatních lidí. Hledání identity je složitý proces, který u mnoho jedinců pokračuje i v další fázi vývoje (7).

Jedinec v rané dospělosti (21. – 35. let) se potýká s konfliktem intimity proti izolaci. V tomto stádiu je jedincovým úkolem vybudovat důvěrný vztah s druhou osobou. Vztah je založen na vzájemné důvěře a ochotě dodržovat závazky, které ze svazku vyplývají (7).

Erikson vymezuje úspěšný důvěrný vztah jako „1. vzájemnost orgasmu, 2. s milovaným partnerem, 3. opačného pohlaví, 4. s nímž je člověk schopen a ochoten vzájemně si důvěřovat a 5. s nímž je schopen a ochoten sladit rytmus práce, rozmnožování a odpočinku 6. tak, aby byla zajištěna i potomstvu všechna stadia uspokojivého vývoje“ (7, s. 241-242). Protikladem intimity je již zmíněná izolace. Jedinec nemá odvalu zakusit případný nezdár, a proto se distancuje od možnosti navázání důvěrného vztahu (7).

V období zralé dospělosti je řešeno téma: generativity proti stagnaci. Generativitou se chápe přesunutí zájmu od vlastní osoby na další generaci. Všeobecně lze říci, že je jedinec nápomocný pro druhé a především se snaží poskytnout péči své rodině (7).

Synonymy pro pojem generativity jsou produktivita a kreativita, které jsou spjaty s prací. Jedinec vytváří něco, co ho má přežít a obohatit další generaci. V jistých životních okamžicích může začít člověk pociťovat pochyby a ztratit pocit smysluplnosti. Pomalu přechází do fáze stagnace (7).

Cílem poslední vývojové fáze je dospět k pocitu smysluplnosti prožitého života. Ve stáří nastává konflikt mezi integritou a zoufalstvím. Integrita zahrnuje celistvost, smíření se s tím co se událo. Životní cyklus jedinec akceptuje se všemi zákonitostmi a přijímá konečnost života. Jestliže schází dostatek integrace, v člověku se budí pocity zoufalství a strachu z konce života. Neúspěšné zvládnutí přijmutí období stáří, se může projevat v pocitech frustrace či zlosti. V horším případě se objevují myšlenky na sebeustrukci (7).

1.3 Generace X, Y, Z

Pojem generace označuje seskupení osob přibližně stejného věku, jejichž proces socializace proběhl ve shodných historických a kulturních podmínkách **(31)**.

V demografii je pojem generace úzce propojen s pojmy jako kohorta či vrstevníci. Za vrstevníky se považují příslušníci jedné generace. Termín kohorta je označení pro soubor osob, které spojuje totožný znak. Za společné znaky lze považovat dobu narození, pohlaví, bydliště a různé další atributy **(40)**.

Intervaly mezi jednotlivými generacemi se prodlužují. V minulosti byla tendence k brzké sňatečnosti a zakládání rodiny. V současnosti z důvodu sociálních změn dochází k posunu reprodukce, a to zapříčiňuje delší dobu trvání jedné generace. Z toho vyplývá, že *„věkový rozdíl mezi generacemi je dán dobou potřebnou k biologickému vývoji od narození k zahájení biologické reprodukce“* **(36, s. 35)**.

1.3.1 Generace X

Generací X nazýváme generaci přicházející po období tzv. „baby boomu“ – po populační explozi po druhé světové válce. Známá je také pod označením „baby busters“ **(6, 15, 21)**.

Oproti předcházející generaci se vyznačovala výrazným poklesem natality, docházelo tedy ke snížení počtu narozených dětí. Na pokles měla především vliv používaná antikoncepce a legalizace interrupce. Datum narození se pohybuje v rozmezí let 1965 – 1980 **(6, 15, 21)**.

Jedinci generace X byli ovlivněni sociálními a ekonomickými změnami dané doby. Klesala míra sňatečnosti a naopak rostl podíl rozvodů. Ženy se začaly zapojovat do pracovního procesu. Objevily se ekonomické nerovnosti. Snižovaly se mzdy. Docházelo také ke zmenšování stavů zaměstnanců, které zapříčinilo rostoucí nezaměstnanost **(6, 15, 21)**.

Změny uvedené v předešlém odstavci se podílely na utváření postojů generace. Jedná se o jedince, kteří jsou více pragmatičtí, samostatní a opatrnější v ekonomické oblasti. Preferují rodinný život před pracovním nasazením. Větší význam pro ně má úspěch rodinného příslušníka jak jich samotných. I přesto v pracovní oblasti dosahují efektivních výsledků. Neradi se přizpůsobují, jsou to individualisté. Negativní postoj zaujímají i vůči reklamě. Nenechají se reklamní kampaní zmanipulovat (6, 15, 21).

1.3.2 Generace Y

Generace Y je pojem, jímž se označuje generace dětí narozených v letech 1985 až 1995. Pojmenování získala v souvislosti s předcházející generací X. Ovšem můžeme tuto generaci znát i pod jinými názvy, jako jsou anglické termíny „Echo Boomers“, „Net Generation“, „Millennials“ či „iGen“. Názvy jsou odvozené od moderní technologie, kterou se generace Y vyznačuje (9, 21, 37).

Na formování charakteru generace Y se podílel technický pokrok. Na začátku osmdesátých let došlo k prodeji prvních osobních počítačů, které zásadně změnily chod domácností či pracovišť. Rozvoj zaznamenala také kabelová televize, satelitní rádio, mobilní sítě či internet. Generace Y je tedy obklopena moderními technologiemi. Na rozdíl od generace X považuje počítače či mobilní telefony za přirozenou součást života (9, 21, 37).

Ke sdělování informací využívá rychlejší komunikační prostředky. Komunikace probíhá prostřednictvím e-mailu, textových zpráv a sociálních sítí oproti tradičním sdělovacím prostředkům (9, 21, 37).

Jedinci z generace Y jsou ambiciózní a sebevědomí. Domáhají se vyšší společenské úrovně. Rádi využívají všech možností, které jim jsou společnostmi nabízeny, avšak nesmějí být na úkor jejich osobního života. Osobní život staví do popředí. Preferují flexibilní pracovní dobu. Pokud nejsou v pracovní oblasti spokojeni, nebojí se změnit zaměstnaní. Hledají totiž nejlepší možnost sladění osobního života a pracovního prostředí (9, 21, 37).

1.3.3 Generace Z

Po generaci Y následuje generace nesoucí označení generace Z, jejíž příslušníci jsou narozeni od poloviny devadesátých let dvacátého století až do současnosti. Generace Z není jediný název pro příslušníky tohoto pokolení. Používají se i označení jako „Generace M“, „Google Generace“ nebo „Internetová Generace“ (39).

Generace Z je první generací narozenou přímo do digitálního světa. Vyrůstá v prostředí všudypřítomných technologických vymožeností, jako jsou osobní počítače, notebooky, mobilní telefony, mp3 a mp4 přehrávače, iPady a další. Prostřednictvím těchto přístrojů komunikuje se světem. Jedinci mají možnost být neustále online, jelikož se mohou připojit kdekoliv a kdykoliv. Sdílejí názory a myšlenky na sociálních sítích typu Facebook či Twitter. Díky zmíněným specifikům jsou označováni za digitální domorodce (39).

Každá generace má odlišný přístup k životu. Pro generaci Z stejně jako pro generaci Y je typické provádění více úkolů najednou, tzv. multitasking. Další charakteristikou je život online, který byl již zmíněn v předešlém odstavci. Život bez technologií si neumí představit. Změny a inovace přijímají příznivě. Vyznačují se nedočkavostí. Nejeví zájem o informace, které nemohou mít ihned. Informace přijímají raději v grafické podobě nežli v textovém formátu (39).

1.4 Vymezení pojmů stárnutí a stáří

1.4.1 Stárnutí

Stárnutí neboli gerontogeneze je přirozený proces, během kterého dochází k poklesu fyzické a psychické kondice. Jedná se o děj, jenž u lidského organismu probíhá individuálně a to z důvodu dědičných predispozic a exogenních vlivů. V případě genetických předpokladů se jedná o základ tzv. primárního stárnutí, tedy

o mechanismus genetických hodin, kdy se v určité fázi života jedince aktivují geny ovlivňující průběh stárnutí (43).

Rychlost stárnutí závisí na vnějších vlivech, jejichž působení podněcuje tzv. sekundární stárnutí. To tedy znamená, že vnější faktory a zátěže působící na jedince mohou zkrátit jeho život, aniž by se to na základě genetických předpokladů očekávalo (43).

V odborné literatuře se setkáme s dvěma typy stárnutí, a to fyziologickým a patologickým typem stárnutí. „Fyziologické stárnutí je specifický, dlouhodobě zakódovaný biologický proces funkčních změn, které se objevují u dospělého člověka v závislosti na postupujícím věku“ (19, s. 757-758). Probíhá tedy od početí až po skončení života – smrti. Za patologické stárnutí je považováno takové stárnutí, při kterém člověk předčasně stárne či jeho kalendářní věk je nižší než věk funkční. Kalendářní věk se stanovuje datem narození. Funkční věk je určen dle funkčních dispozic jedince, tím se myslí psychická i sociální zdatnost, výkonnost a práce schopnost. Patologické stárnutí se projevuje sníženou soběstačností (30).

Každý jedinec vnímá svou existenci a je si vědom, že všechny živé organismy postupem času stárnou. Již malé dítě si všímá změn kolem sebe, proto není překvapivé, že už i prvotní civilizace pozorovaly změny, které provází člověka od narození.

Záležitostmi týkající se stárnutí se věnovali především filozofové, lékaři, spisovatelé a básníci. S narůstajícím technickým pokrokem se okruh osob zabývajících stárnutím rozšířil. V současnosti se otázkami stárnutí zabírají osoby v odvětví sociologie, demografie, psychologie, ekonomie, lékařství a mnozí další odborníci.

Pochopit proces stárnutí v celé jeho šíři není jednoduché. Dokazuje to i fakt, že existují odlišné názory na příčiny procesu stárnutí.

V dnešní době se hovoří o existenci více než tří set teorií, které se danou problematiku snaží objasnit. Všeobecně se rozlišují teorie na dvě hlavní kategorie, a to na teorie stochastické a nestochastické (4, 5, 30).

Stochastické teorie souvisí s náhodnými ději souvisejících se stárnutím, kdy s věkem vzrůstají poruchy selhání buněčného řízení. Nestochastické teorie se domnívají, že stárnutí je geneticky předurčeno (4, 5, 30).

Stárnutí je složitý děj, na který se nahlíží z více hledisek, a proto příčiny objasňující proces stárnutí nelze vysvětlit na základě jednotného principu.

1.4.2 Stáří

Pojem stáří označuje poslední vývojovou etapu člověka. Vymezení nástupu stáří je složité, neboť stárnutí je u každého jedince individuální. Z tohoto důvodu je obtížné stanovit hranici mezi středním věkem a stářím (35).

Obecně lze říci, že počátek stáří nastává v rozmezí mezi 60 až 65 lety věku jednotlivců. Na osobách této věkové kategorie rozpoznáváme typické fyzické, psychické a sociální změny vyznačující stáří.

Langmeier a Krejčířová zdůrazňují, že „z hlediska společenského je člověk starý, když je za takového pokládán ostatními členy společnosti“ (28, s. 203). S rozvojem technologií se pomyslná hranice stáří posouvá výše. Hlavní zásluhu na prodloužení lidského života má kvalitnější zdravotnická péče a také změna životního stylu.

Zpravidla je stáří rozlišováno na biologické, kalendářní a sociální.

Biologické stáří

Biologické stáří nelze pevně vymezit časovým úsekem jako kalendářní věk. Označuje konkrétní míru involučních změn jedince. Dá se tedy říci, že ukazuje míru opotřebení organismu závisící na genetických a životních podmínkách daného jedince. Odborníci, kteří se zabývají problémem určení biologického stáří, nemají jednoduchý úkol, jelikož neexistuje žádná jednotná metoda. Obvykle se hodnotí kondice, výkonnost, funkční stav a patologie funkčních orgánů (4, 35).

Sociální stáří

Sociální stáří se odvíjí od sociálně ekonomického postavení člověka ve společnosti. Rozčleňuje se do čtyř kategorií, které jsou dělené podle věku.

První kategorie bývá označována za předproduktivní věk. Jedná se o období dětství a raného mládí, ve kterém dochází k získávání vědomostí a zkušeností a zároveň se tím osoby dané kategorie připravují na budoucí povolání (41).

Druhou etapou je věk produktivní, který je charakterizován biologickou a sociálně ekonomickou produktivitou, tedy založením rodiny a pracovním procesem (41).

Období stáří, které je hlavním tématem bakalářské práce, spadá do třetího a čtvrtého věku. Třetí věk se nazývá jako věk postproduktivní. Jak označení napovídá, tato etapa je vnímána jako období neproduktivnosti a poklesu fyzické zdatnosti. Jedinec odchází do důchodu a to vede k mylné představě, že se člověk stává pro společnost nepotřebným. Ve vyostřených případech to může směřovat až k ageismu (41).

Poslední, čtvrtý věk je fáze závislosti, ve které již člověk není soběstačný a musí mu pomoci druzí lidé (41).

Kalendářní stáří

Za nejčastější ukazatel stáří bývá používán kalendářní věk, ačkoliv nevystihuje individuální charakteristiky jednotlivce – jako je například funkční stav těla. Z tohoto důvodu by neměl být považován za hlavní indikátor stáří (35).

Kalendářní stáří neboli chronologický věk vyjadřuje, kolik let uběhlo od narození člověka. Jedná se tedy o číselný údaj. Z kalendářního věku vychází periodizace lidského života (35).

Odborná literatura uvádí několik periodizací stáří. V současné době je nejvíce rozšířené a používané rozdělení podle Světové zdravotnické organizace (World Health Organization), která lidský život člení na patnáctileté periody (18). V bakalářské práci uvádím jen věkové kategorie týkající se stáří.

Členění stáří dle WHO je následující:

- „60 – 74 let – rané stáří
- 75 – 89 let – vlastní stáří
- 90 a více let – dlouhověkost“ (38, s. 128).

1.5 Hodnoty a postoje

Pojem hodnota má více významů a její definice se odlišuje podle odvětví. Z psychologického hlediska je hodnotou to, „*co je považováno za důležité, čemu jednatel či skupina přikládá význam*“ (29, s. 21).

Každá životní fáze působí na vnímání jedince. S narůstajícím věkem člověk získává více zkušeností, mění se jeho nahlížení na život, projevující se i na jeho hierarchii hodnot.

Jiný žebříček hodnot bude mít jedinec v období mládí, než bude mít osoba v seniorském věku. Logicky z toho vyplývá, že hodnotový žebříček se mění dle prožitých životních událostí.

Postavení a pořadí žebříčku ovlivňuje řada faktorů. Patří mezi ně například již zmíněný věk, nicméně také pohlaví, zdravotní stav, životní úroveň či dosažená úroveň vzdělání.

Hodnotový systém není záležitostí jen individuální. Existují specifické hodnoty, které jsou charakteristické pro širší okruh osob, většinou se jedná o příslušníky určité kultury, organizace či společnosti. Pro každou osobu či skupinu osob je tím pádem typický jiný hodnotový žebříček. Přesto kategorie hodnot zůstávají stejné, jsou jimi hodnoty morální, duchovní, materiální, sociální, politické či osobní (22).

Vlivem modernizace se neustále hierarchie hodnot mění. Ze společnosti se vytrácí tradiční hodnoty, jako je rodina, domov, pravda, úcta, morálka. Namísto nich se začínají prosazovat hodnoty moderní doby. Společnost více uznává materiální hodnoty. Objevuje se individualismus. Slovo my ztrácí na významu. Člověk se zaměřuje jen na sebe – na své osobní blaho, individuální práva, zdraví a práci (22).

Změnu hodnot spatřuji i v pracovní oblasti. Společnost preferuje výkonnost, flexibilitu, nasazení nad moudrostí, rozvahou, pokorou a uznáním.

Hodnoty jsou úzce propojeny s postoji, jelikož jsou jejich základem a také zdrojem jejich stability (11).

Postoje lze definovat jako názory, kterými osoba vyjadřuje vztah k sobě samému, k určité osobě či věci, nebo i k určité události. Zaujímá pomocí nich hodnotící

stanovisko a ovlivňují jednání jedince (23). Jak jsem se již zmínila, postoje jsou spjaty s hodnotovou hierarchií člověka.

1.5.1 Postoj společnosti ke stáří

Nahlížení společnosti na stáří prochází neustálou proměnou. Záleží na době a kultuře, ve které jedinec žije. V minulosti se na stáří nahlíželo s úctou a respektem. Osoby vyššího věku byly spojovány s moudrostí. Mladší generaci předávaly potřebné životní a profesní zkušenosti (35).

Významný vliv na pojetí stáří měla i různá náboženství. S náboženstvím je spjata myšlenka prožití důstojného stáří, na základě níž by společnost měla o starého člověka pečovat. V současnosti vliv náboženství je stále menší. S vytrácením víry upadají i morální tradice.

V České republice je postoj k seniorům ambivalentní. Setkáme se jak s pozitivním, tak i negativním pohledem (35). Negativní postoj bývá zaujímán čím dál mladšími osobami. Hlavní příčinu v šíření devalvujícího postoje shledávám v rodině. Rodina má největší podíl na vývoji osobnosti jedince. Měla by plnit biologické, ekonomické, sociální a psychologické funkce. Rodina tedy zásadním způsobem ovlivňuje chování a smýšlení jedince, jelikož od ní získává a přebírá vzorce chování (28). Pokud nezačneme v rámci rodiny vštěpovat základní morální hodnoty, úcta a sounáležitost ke starším lidem postupem času ze společnosti vymizí.

Ke vzrůstajícímu negativnímu obrazu přispívají také masmédiá. Prezентují stáří jako nepříjemné životní období. Předkládají světu názor, že staří lidé jsou nemohoucí, naivní, nesoběstační a nemocní jedinci. Tímto míněním ovlivňují úsudky osob, které poté automaticky všechny staré osoby vnímají jako zátěž společnosti a odsouvají je do pozadí. Kvůli tomuto přístupu se domnívám, že místo toho, aby média pomáhala ničit stereotypy a mýty o stáří, naopak svou prezentací přispívají k jejich šíření.

Mladší generace nenahlížejí na seniora jako na autonomní bytost, ba naopak ho považují za nesamostatnou a nemohoucí osobnost. Ze společnosti se vytrácí přirozená

autorita ke starším jedincům. Stáří bývá mylně spojováno se slovy negativního významu, jako je například nemoc, senilita, sešlost, samota či bezmoc (35).

1.5.2 Postoj seniora ke stáří

Vnímání stáří je individuální záležitostí. Každý jedinec se vyrovnává se stářím odlišně. Někteří jedinci se připravují na stáří během života. Uvědomují si, že stáří je přirozenou součástí životního cyklu a nelze se mu vyhnout. Přesto existují i jedinci, kteří si stáří nepřipouštějí a nikterak se na něj nepřipravují.

Existuje pět vyrovnávacích strategií, jak zvládnout vlastní stáří. Jedná se o strategii konstruktivní, závislosti, obrannou, hostility a nenávisti. V následujících odstavcích si jednotlivé kategorie vysvětlíme.

Konstruktivní strategie je ideální postoj k vlastnímu stáří. Jedinci akceptují proces stárnutí, přijímají ho se všemi změnami, které přináší. Snaží se aktivně zapojovat do činností. Vůči okolí jsou vstřícní a udržují kontakty s blízkými osobami. Nechybí jim smysl pro humor a na svět se dívají optimisticky (20, 30, 43).

Strategie závislosti je charakteristická pro osoby, které raději zodpovědnost přenechávají na druhé. S nechtějí o věcech rozhodují samy, a proto upřednostňují pasivní postoj. Tento postoj většinou zaujímají osoby s nižším sebevědomím, preferující domov, samotu a pohodlí. Navíc tyto jedinci využívají své zdravotní problémy k manipulaci s okolím, nejčastěji se jedná o příbuzné (20, 30, 43).

Obrannou strategií se zpravidla vyznačují profesně a společensky úspěšní lidé. Používají ji, protože se nechtějí smířit s tím, že stárnou. Mívají obavy ze závislosti na druhých. Nechtějí si nechat pomoc, aby si nemuseli připustit, že nejsou tolik soběstační. Chtějí mít vše pod kontrolou (20, 30, 43).

Pro strategii hostility je charakterizující nepřátelský postoj. Spadají sem lidé, kteří jsou nevrlí, podezřívaví, mrzutí, až agresivní. Příčinu svých neúspěchů spatřují ve svém okolí. V druhých lidech se snaží vyvolat pocit viny. Závidějí osobám mladšího věku,

protože stáří vnímají jako katastrofu. Z tohoto důvodu se k mladším osobám chovají neadekvátním způsobem. Prožívají osamocení život (20, 30, 43).

Se strategií sebenenávisti se častěji setkáme v období pozdního stáří. Jak název vypovídá, jedná se o strategii, ve které jedinci směřují nenávist vůči sobě. Život berou jako utrpení. Neočekávají změny k lepšímu. Smýšlejí o sebevraždě. Smrt považují za vysvobození (20, 30, 43).

1.6 Mezigenerační solidarita

Z etického hlediska je mezigenerační solidarita považována za princip vzájemné soudržnosti, porozumění, pomoci a podpory. V rámci společenských vztahů je mezigenerační solidarita vnímána jako hodnota, která zajišťuje důstojný život. Všeobecně ji lze chápat jako ochotu navzájem si mezi generacemi pomoci a to zcela dobrovolně, bez žádných vynucovacích prostředků (25).

V poslední době je téma mezigenerační solidarity zmiňováno v souvislosti se zvyšujícím se procentem osob vyššího věku. Poukazuje se na skutečnost, že se mění struktura rodiny. „V moderní rodině ubývá mezigeneračního soužití a společného sdílení rodinných vazeb“ (20, s. 82). Lze říci, že rozpad vícegeneračního soužití se projevuje v ochabování citové vazby a v důsledku toho nastává mezi generacemi jistá míra odcizení. Z rodiny se vytrácí pospolitost a solidarita, na základě níž probíhá mezi generacemi vzájemná pomoc. V rámci rodiny se prohlubují rozdíly mezi jednotlivými jedinci. Rozdíly se projevují jak v hodnotovém systému, tak i v odlišných názorech na život (20).

Na základě mezigenerační solidarity se očekává, že mladší generace oplatí rodičům, prarodičům či jiným příbuzným poskytnutou pomoc, kterou jim dávali v období dětství a časně dospělosti. Pomoc může být materiální či nemateriální povahy.

V současné době odpovědnost postarat se o starého člověka je přenechávána na stát. Péče o seniora je zabezpečována prostřednictvím sociálních služeb, a to i přestože je péče zajišťována rodinou považována za kvalitnější způsob poskytnuté pomoci (16).

Z této situace vyplývá, že rodina již neplní funkci péče o starého člověka v domácích podmínkách, jako tomu bylo v minulém století. Důvodem této změny může být skutečnost, že sama starší osoba si nepřeje pomoc od rodiny, nechce ji zatěžovat a přidělovat starosti. Dalším důvodem může být nedostatek finančních prostředků rodiny na poskytnutí kvalitní péče v domácím prostředí, nedostatek sil po fyzické i psychické stránce či jen pouhá preference vlastních zájmů.

Institucionální pojetí péče o seniora je náročnější varianta pro společnost. Dá se očekávat, že péče o seniory se v blízké budoucnosti stane vážným problémem. Demografické předpovědi se zmiňují o poklesu porodnosti a rostoucí průměrné délce života, což znamená, že poroste počet osob vyššího věku (16).

V důsledku tohoto demografického vývoje se zvýší finanční zátěž spjatá s poskytováním sociálních služeb seniorům. S tím souvisí reakce sociální politiky v mnoha zemích, která se snaží nalézt řešení v návratu k rodinné péči o staré lidi. „*Takové řešení však vyžaduje přijetí významných opatření, která by učinila rodinnou péči o staré lidi zvládnutelnou*“ (16, s. 51). Řešením by mohlo být zavedení „pečovatelské dovolené“, která by legálně uvolnila jedince ze zaměstnání s možností vrátit se po uplynutí doby potřebné k postarání se o nesoběstačného seniora (16).

Pokud nedojde k přijetí jakýchkoliv opatření zaměřující se na řešení situace vzrůstajícího počtu seniorů, „*sociální systém podpory České republiky zřejmě nebude schopen poskytnout uspokojivou péči všem potřebným*“ (16, s. 126), a proto je důležité ve společnosti prosazovat myšlenky péče o osoby vyššího věku v rodinném prostředí.

Jak jsem již nastínila v předešlých odstavcích, mezigenerační solidarita se vytrácí ze společenského soužití a ztrácí na významu. Z tohoto důvodu se Česká republika zapojila do projektu Evropské Unie, aby podpořila povědomí o aktivním stárnutí a mezigenerační solidaritě. Rok 2012 byl vyhlášen jako „Evropský rok aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity“. Cílem projektu bylo zlepšit společenské vnímání seniora a upozornit na nutnost změny přístupu ke stárnutí (34).

1.7 Mýty, předsudky a stereotypy

Pojem mýtus pochází z řeckého slova „mýthos“ znamenající vyprávění. V literární oblasti se tímto termínem nazývá příběh či báje, která popisuje událost z dávné minulosti. Původ mýtu je anonymní a předává se z jedné generace na druhou (24). V běžném životě se slovem mýtus označuje nepravda, výmysl či nepodložené tvrzení (30).

Předsudek je obecně chápán jako zvláštní druh stereotypu. Ze sociologického hlediska lze postoj charakterizovat jako silně emocionálně podnícený úsudek o osobě či skupině osob, který negativně ovlivňuje jejich hodnocení a vyvolává diskriminaci. Dále se dá předsudek definovat jako názorová strnulost či předpojatost. Předsudek je založen na základě neúplných či nepravdivých údajů, které jsou většinou všeobecně přijímané (15, 27).

Pojem stereotyp zavedl americký publicista Walter Lippmann, který upozornil, že společnost automaticky přebírá názory o něčem, aniž by se přesvědčila na základě vlastní zkušenosti. V sociologii a v sociální psychologii se stereotyp definuje jako „jednotvárný, ustálený a navyklý vzorec chování a myšlení“ (27, s. 33). Jedná se tedy o neměnný způsob jednání vůči něčemu, který se předává mezi generacemi a je obtížné jej potlačit. Stereotyp není výsledkem vlastní zkušenosti, ale je přebírán (32).

V přístupu lidí se často odráží různé stereotypy či předsudky, s jejichž pomocí si jedinci utváří obrazce o realitě. Dalo by se říci, že pro jedince představují určitá schémata, která se mohou projevit do hodnocení a vnímání různých skupin osob, situací a podobně. V tomto případě se zaměříme na stereotypy, předsudky a mýty o stáří.

Společnost se potýká s nárůstem počtu seniorů. S tím souvisí určitý stupeň zkreslenosti v podobě různých mýtů, předsudků a stereotypů, které se poté objevují v nepatřičném chování k seniorům. Tímto problémem se zabývá řada autorů v různých publikacích.

V následující části jsou uvedeny mýty o stáří a stárnutí, které zmiňuje Haškovcová.

Mýtus zjednodušené demografie souvisí s označením člověka pojmy jako důchodce, senior či penzista. Jakmile člověk přestane docházet do pracovního procesu,

ocitne se v tzv. starobním důchodu, tak je společností automaticky považován za starého a nepotřebného (10).

Mýtus homogenity vzniká z představy stejnorodosti osob vyššího věku. Mylně předpokládá, že potřeby seniorů jsou stejné. Opomíjí důležitý fakt, že osobnost člověka je v každém věku individuální záležitostí (10).

Mýtus falešných představ je založen na domněnce, že spokojenost a pocit štěstí seniora jsou spjaty s dostatečným materiálním zabezpečením (10).

Mýtus neúčinného času tvrdí, že staří lidé jsou pro společnost přítěž. Využívají čas neúčinně. Jelikož senior není ekonomicky produktivní, tím pádem je označován za nepotřebného (10).

Mýtus ignorace pramení z postoje, ve kterém je senior přehlížen. Ignorují se jeho názory (10).

Mýtus o senilitě vyplývá z představy, že projevem stáří je senilita. Společnost ji považuje za nezbytnou součást stárnutí. Tímto mýtem je podporován názor, že stáří je synonymem ke slovu nemoc (10).

Dále se obdobným tématem zabývá Tošnerová, která uvádí tyto představy o stáří:

- „*Stáří žijí jen v rozvinutých zemích.*
- *Stáří lidé jsou všichni stejní.*
- *Stáří mužů a žen je stejné.*
- *Stáří je křehké – potřebující péči.*
- *Stáří nemají čím společnosti přispět.*
- *Stáří je ekonomickou zátěží společnosti“ (42, s. 7).*

Na základě mýtů může docházet k rozvoji ageismu. Slovo ageismus nemá v českém jazyce ekvivalent. Pojem je odvozen od anglického slova „age“. Termín „age“ v češtině znamená věk či stáří. Ageismus lze chápat jako „*proces systematického stereotypizování*“ (8, s. 100). Dále se definuje jako forma věkové diskriminace. Týká se především osob vyššího věku. V širším slova smyslu lze pod pojem ageismus zahrnout předsudky a negativní představy založené na věku. Ve společnosti bývá věk hodnotícím kritériem, ačkoliv nevyjadřuje osobní kvality jednotlivce (8, 35, 42).

2 Cíl práce a hypotézy

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce bylo zmapovat postoje mladé generace a zjistit, co si představují pod pojmem stáří.

Cíl 1: Určení, jak je ovlivněn pohled na stáří na základě pohlaví.

Cíl 2: Zjištění, jestli u mladé generace převládají předsudky vůči stáří.

2.2 Hypotézy

Pro svoji práci jsem si zvolila dvě hlavní hypotézy, které byly statisticky zkoumány.

H1: Vnímání stáří mladou generací je závislé na pohlaví.

H2: Názor mladé generace vůči stáří je ovlivněn existujícími mýty a předsudky ve společnosti.

3 Metodika a charakteristika souboru

3.1 Metodický postup

Pro vypracování výzkumné části bakalářské práce, jejímž účelem je zhodnocení stáří mladou generací, byl zvolen kvantitativně orientovaný výzkum. Cílem kvantitativního výzkumu bylo popsat jevy pomocí proměnných, zjistit vzájemné souvislosti a ověřit či vyvrátit stanovené hypotézy. Údaje získané během výzkumu byly statisticky zpracovány a graficky vyhodnoceny.

Informace byly získány metodou dotazování, technikou dotazník, který zkoumal pohled mladé generace na stárnutí a stáří. Dotazník je formulář určený respondentovi, který obsahuje otázky s možnostmi odpovědí či vynechaným místem na vlastní odpověď (14).

Výzkum byl uskutečněn na souboru náhodně zvolených osob ve věku 15 až 25 let, z čehož lze odvodit, že se jednalo o náhodně stratifikovaný výběr.

Dotazník využitý ke sběru dat měl 20 otázek – především obsahoval uzavřené otázky, několik polouzavřených a otevřených otázek (vzor dotazníku viz Příloha č. 1). Respondenti tedy volili převážně odpovědi z předem připravených možností. Jednalo se o anonymní dotazník a důležitým předpokladem pro vyplnění dotazníku byla podmínka, že jedinec musel věkem spadat do věkové kategorie 15 až 25 let.

Dotazník se skládal z identifikačních otázek /věk, pohlaví, místo bydliště/, které byly použity k popisu výběrového souboru. Dále se otázky týkaly vícegeneračního soužití, charakteristiky stáří /začátek stáří, fyzické a sociální aspekty/ a zabezpečení péče o seniora. Další otázky byly zaměřeny na subjektivní pocity o vlastním stáří, zdali se respondenti na stáří připravují, mají-li z něj obavu. Posledních pět otázek dotazníku se zabývalo předsudky a stereotypy o stáří.

K vyhodnocení a zpracování získaných dat z dotazníkového šetření byly použity počítačové programy *Microsoft Excel* a *Microsoft Word*.

3.2 Charakteristika souboru

Zkoumaný soubor respondentů výzkumu tvoří jedinci mladé generace, respektive se jedná o osoby mužského a ženského pohlaví ve věkovém rozmezí 15 až 25 let, včetně pětadvacátého roku.

Věkově rozmezí 15 až 25 let bylo dále rozděleno na období adolescence a rané dospělosti. Pro účely bakalářské práce bylo stanoveno období adolescence pro věkovou kategorii 15 až 19 let a období rané dospělosti bylo vymezeno pro věkovou skupinu osob mezi 20. až 25. rokem. Zkoumaný vzorek respondentů je zastoupen ze 40,3 % osobami v období adolescence a z 59,7 % osobami v období rané dospělosti.

Zastoupení mužského pohlaví činí 31,3 % a ženské pohlaví je zastoupeno z 68,7 % z celkového počtu zúčastněných osob dotazníkového šetření.

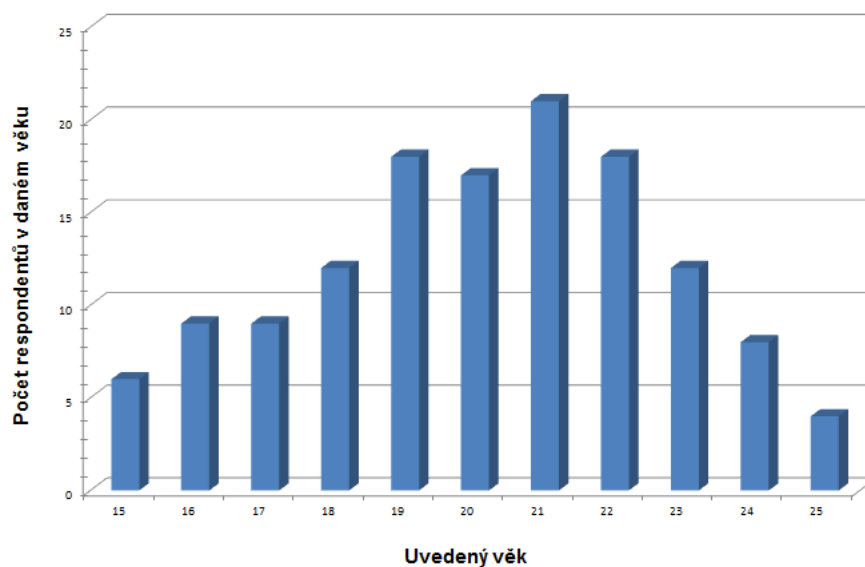
Při zjišťování údaje týkajícího se místa bydliště uvedlo 69 dotazovaných osob, že žije ve městě, což je v procentuálním vyjádření 51,5 %. Zbýlých 48,5 %, respektive 65 respondentů zvolilo jako místo svého bydliště vesnici.

Osoby žijící ve vícegeneračním soužití byly zastoupeny v 41,8 %, oproti tomu osoby, které ve vícegeneračním soužití nežijí, měly 58,2 % zastoupení.

K získání potřebných dat souvisejících pro zpracování výzkumné části bylo požádáno 200 respondentů vyhovujících věkem o vyplnění dotazníku, jehož účelem bylo zjištění názoru mladé generace na stáří. Jednalo se o náhodně stratifikovaný výběr. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 134 osob, z čehož bylo 42 mužů a 92 žen. Na základě zmíněných údajů byla tedy 66 % návratnost dotazníkového šetření.

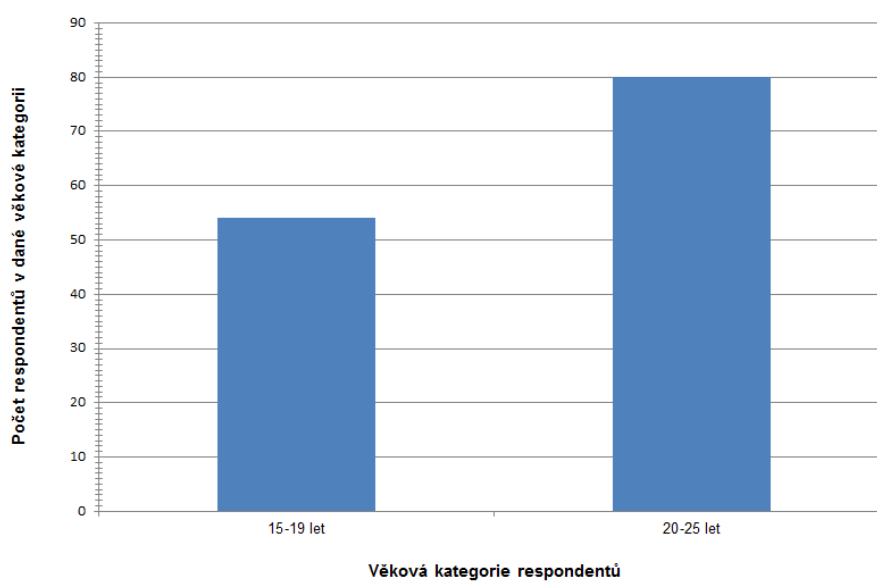
Data uvedená výše jsou shrnuta v následujících grafech.

Graf č. 1: Znárodnění respondentů dle věku

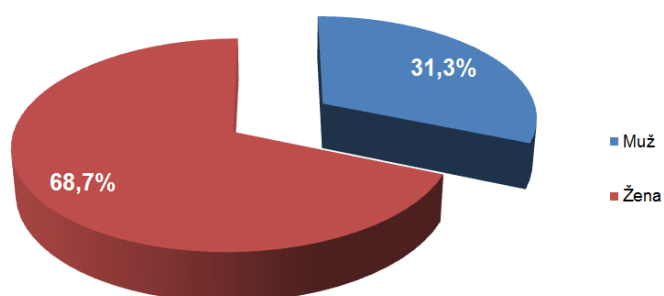
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 2: Zastoupení dotazovaných osob dle věkových kategorií

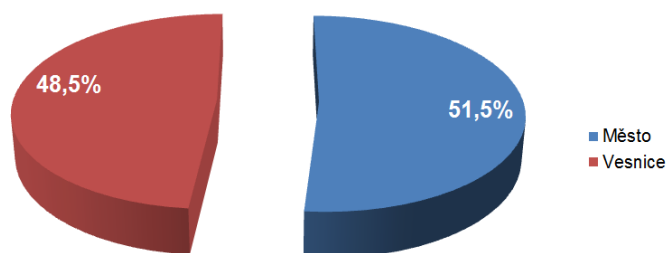
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 3: Procentuální vyjádření respondentů dle jejich pohlaví

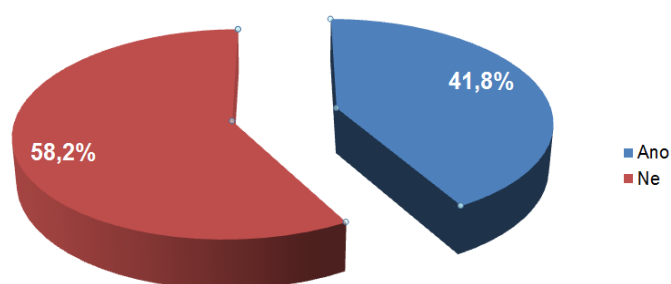
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 4: Procentuální zobrazení dotazovaných osob dle jejich místa bydliště

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 5: Znárodnuje vícegenerační soužití respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

4 Vyhodnocení

4.1 Výsledky dotazníku

Tato část bakalářské práce předkládá výsledky výzkumného šetření, zhodnocuje představy dnešní mladé generace na stáří, subjektivní pocity na vlastní stáří. Dále ukazuje, jaké pojmy má tato generace spjaté se stářím a především na závěr je poukázáno, zda dnešní mladá generace je ovlivněna předsudky vyskytujícími se ve společnosti.

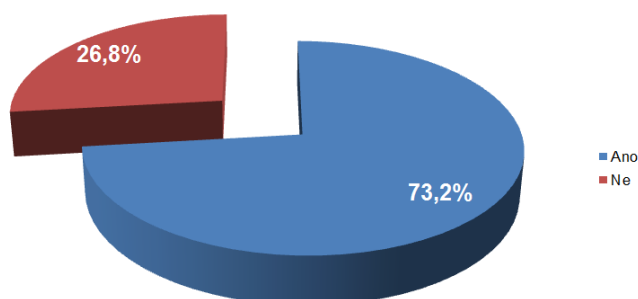
4.1.1 Vícegenerační soužití

Vícegenerační soužití je spolužití více generací, zpravidla prarodičů, rodičů a dětí. Vzájemné soužití generací vyžaduje dostatek tolerance, porozumění, podpory a úcty. Na základě těchto charakteristik by se dalo očekávat, že postoj lidí žijící ve vícegeneračním soužití bude ke stárnutí a stáří odlišný oproti ostatním, kteří nemají přímou zkušenost v žití ve vícegenerační domácnosti.

V dotazníku se tématem vícegeneračního soužití zabývaly dvě otázky. První otázka se týkala, zda respondent žije či nežije ve společné domácnosti se seniorem. Další otázka byla určena jen pro osoby, které v takovém soužití přebývají. Dotazované osoby měly zodpovědět, zdali jim dané soužití vyhovuje, v případě odpovědi ne, měly zdůvodnit, v čem spatřují vícegenerační soužití za nevyhovující.

Výše uvedený graf č. 5 v kapitole 3.2 *Charakteristika souboru* znázorňuje procentuální zastoupení respondentů, kteří zodpověděli, jestli sdílí společnou domácnost se seniorem. Z celkového počtu tázaných osob 56 (41,8 %) žije ve vícegeneračním soužití.

Graf č. 6: Zobrazení spokojenosti ve vícegeneračním soužití respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu č. 6 vyplývá, že z celkového počtu 56 respondentů žijících ve vícegeneračním soužití je 73,2 %, respektive 41 respondentů spokojeno a vyhovuje jim takovéto soužití.

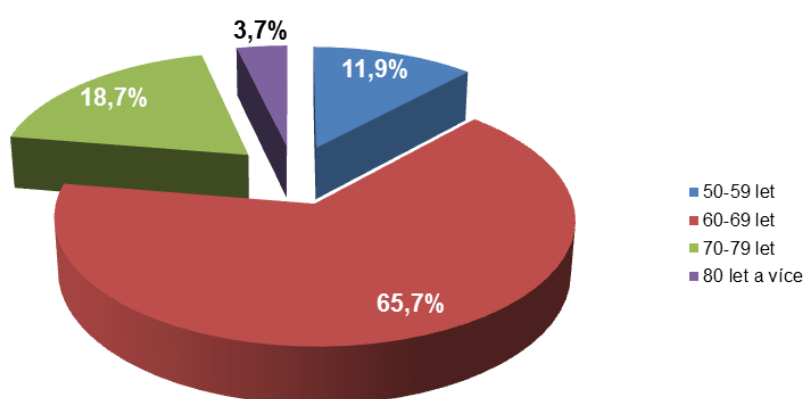
15 respondentů (26,8 %) považuje vícegenerační soužití za nevyhovující. V zadání zkoumané otázky, v případě odpovědi *ne*, bylo nutné uvést: *proč nejsou ve vícegeneračním soužití spokojeni*. 5 respondentů odpovědělo, že jim nevyhovuje vícegenerační soužití z důvodu rozdílnosti názorů, postojů – například na způsob života, 4 dotazovaní pociťují nedostatek soukromí, prostoru a svobody, z čehož 1 z nich odpověď rozvedl o skutečnost, že by se rád osamostatnil. Dále 3 jedinci mladší generace cítí jisté omezování ze strany prarodičů a uvádí tendenci prarodičů motat se do života potomků. Po 1 respondentu zaznamenaly odpovědi: více starostí; preference ostatních příbuzných a sdílení některých místností.

4.1.2 Charakteristika stáří

Stáří, jak již bylo zmíněno v teoretické části, je jednou z několika vývojových etap lidského života. Proces stárnutí se projevuje u každého jedince odlišně. Jedná se o individuální záležitost, obzvláště v dnešní době, kdy do lidských životů zasahují

alternativní medicínské přístupy a moderní technologie – například plastická chirurgie. Hranice stáří je společností posouvána výše, a proto následující kapitola se zaměřuje na skutečnost, jaká věková kategorie je dnešní mladou generací považována za přechod ze středního věku do seniorského. Dále je shrnuto, co v nich evokuje pojem stáří.

Graf č. 7: Znávorňuje procentuální zastoupení respondentů dle odpovědi týkající se počátku stáří

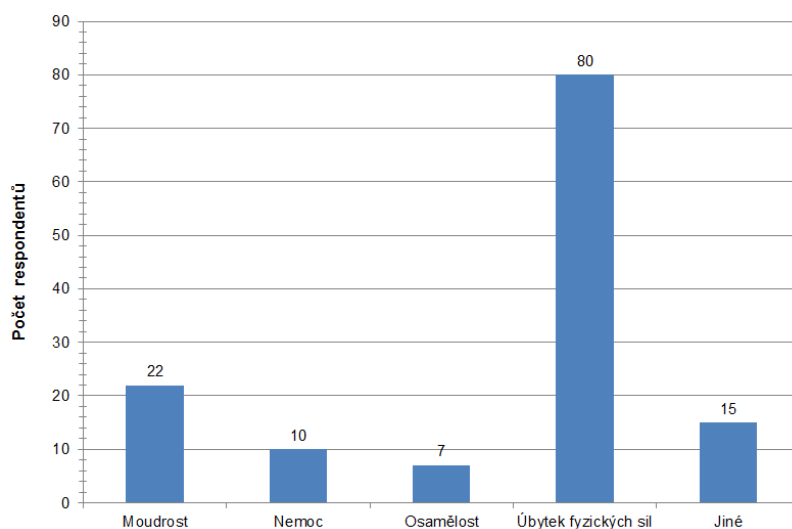

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 7 zobrazuje odpovědi mladé generace na otázku: „V kolika letech podle Vás začíná stáří?“. Více jak polovina respondentů (88 dotazovaných osob) se domnívá, že začátek stáří se pohybuje ve věkové kategorii 60 až 69 let. 25 dotazovaných (18,7 %) označilo za počátek stáří věk mezi 70. až 79. rokem. Věkovou kategorii 50 až 59 let zvolilo 16 jedinců zastupujících mladou generaci (11,9 %). Zbýlých 5 respondentů (3,7 %) vymezuje období stáří až věkovou kategorií 80 let a více.

Graf č. 8: Znárodnění pojmů vystihující stáří dle počtu odpovědí dotazovaných osob

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 8 prezentuje odpovědi na otázku: „Pod pojmem stáří si vybavíte?“. Respondenti vybírali ze škály možností, kterými byly: *Moudrost*, *Nemoc*, *Osamělost*, *Úbytek fyzických sil* nebo *Jiné*. Při zaškrtnutí políčka *Jiné*, uvedli vlastní variantu. Této možnosti využilo 15 dotázaných.

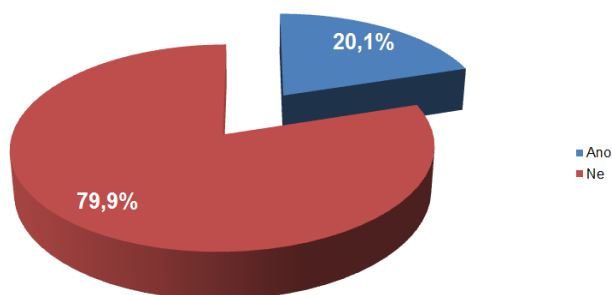
Z grafu č. 8 je zřetelné, že výběr možnosti *Úbytek fyzických sil* razantně převládá nad ostatními položkami, zvolilo ji z celkového počtu 80 dotazovaných. 22 respondentů vybralo pojem *Moudrost*, 10 osob zvolilo jako odpověď *Nemoc* a 7 dotázaných se přihlásilo k odpovědi *Osamělost*.

U možnosti *Jiné* se vyskytovaly odpovědi: babička s vnoučaty (2x); definitivní útlum všeho (1x); degenerace, úbytek přemýšlení (1x); klid (1x); klidný, zajištěný život, zážitky, užívání si (1x); konec (1x); mít pod sebou o jednu generaci více (1x); moudrost, čas na zahradničení, luštění křížovek a svého milovaného pejska, ale i úbytek fyzických sil a nemoc (1x); neschopnost myslet jako mladý člověk, ztráta zájmu o život, závist vůči mladším a šťastnějším lidem (1x); nuda – mnoho volného času (1x); odpočinek s možností cestovat (1x); starého člověka (1x); strach (1x); vše co je uvedené – moudrost, nemoc, osamělost a úbytek fyzických sil (1x).

4.1.3 Zhodnocení a příprava na vlastní stáří

Kapitola pojednává o subjektivním dojmu dotazovaných osob na budoucí stáří.

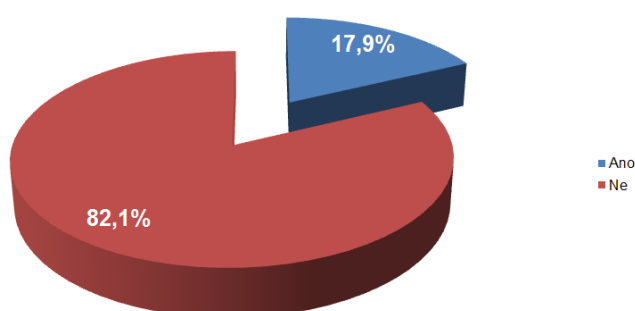
Graf č. 9: *Procentuální vyjádření dotazovaných na otázku, zdali se těší na stáří*

Zdroj: Vlastní výzkum

Z výše uvedeného grafu č. 9 vyplývá, že u otázky „*Těšíte se na stáří?*“ převládá odpověď *Ne*, která je v procentuálním vyjádření zastoupena v 79,9 %, konkrétně tuto odpověď vybralo 107 oslovených osob. K odpovědi *Ano* se přihlásilo zbývajících 20,1 %, a to znamená, že zmíněnou odpověď volilo 27 osob.

Graf č. 10: *Zobrazuje odpovědi na otázku: „Připravujete se na stáří?“*

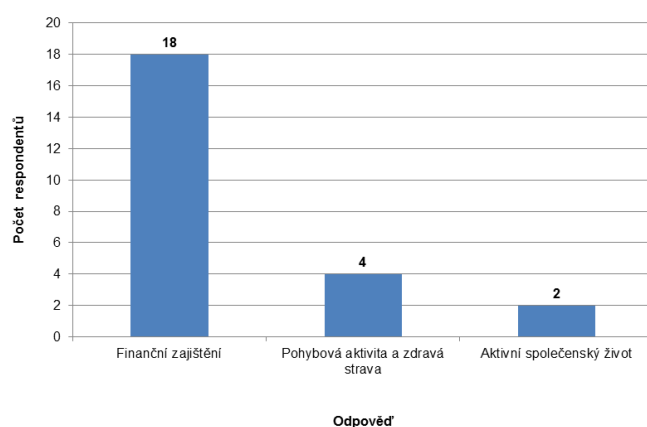

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 10 poukazuje na skutečnost, že více jak tři čtvrtiny dotazovaných osob (110 jedinců), v procentuálním vyjádření to činí 82,1 %, se nijak na období stáří nepřipravuje.

Zbýlých 24 dotázaných (17,9 %) vybralo odpověď *Ano* a zároveň uvedlo, jakým způsobem se na stáří připravují.

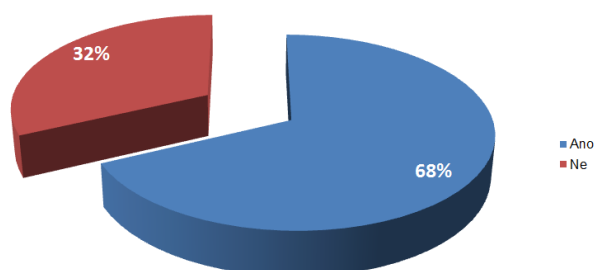
Graf č. 11: *Jak se respondenti mladé generace připravují na stáří?*

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 11 ukazuje odpovědi mladé generace na to, jak se připravují na období stáří. 18 oslovených osob odpovědělo, že se zajišťují finančními prostředky, šetří si peníze, aby byly ve stáří finančně zabezpečeny. 4 lidé napsali, že pravidelně sportují a snaží se zdravěji stravovat, aby předešli nemocím. 2 respondenti uvedli, že si užívají života, jelikož očekávají, že ve stáří nebude příležitost.

Graf č. 12: *Máte strach ze stáří?*

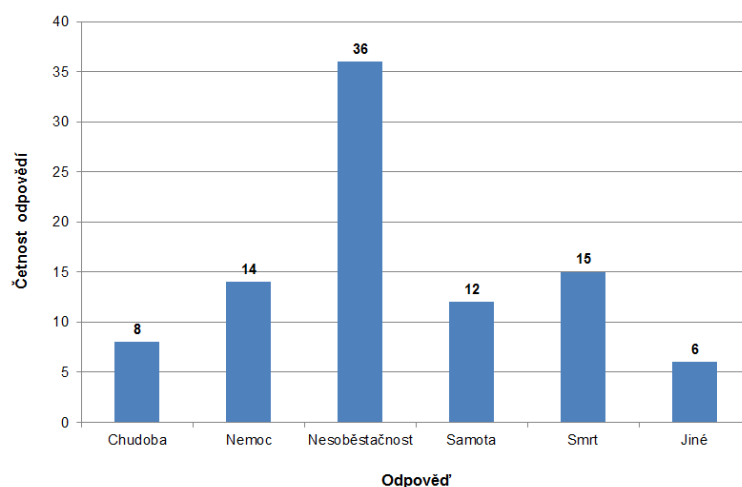

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu č. 12 lze vyčíst, že více jak polovina respondentů (68 %) má strach z budoucího stáří, konkrétně tak odpovědělo 91 oslovených. Zbýlých 43 osob (32 %) se ze žádného důvodu stáří neobává.

V případě odpovědi ano, respondenti vybírali z nabídky možností, z jakého důvodu se stáří obávají. Mohli uvést i vlastní odpověď. Níže uvedený graf č. 13 mapuje odpovědi respondentů.

Graf č. 13: Z jakého důvodu se obáváte stáří?

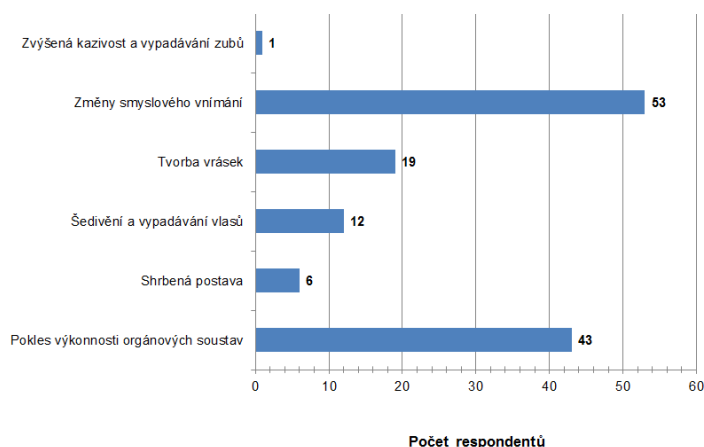
Zdroj: Vlastní výzkum

Jak bylo zmíněno, sloupcový graf č. 13 prezentuje výsledky týkající se otázky, čeho se respondenti obávají ve stáří. 36 dotazovaných se obává, že budou ve stáří *nesoběstační*. Druhou nejčastěji volenou odpovědí byla *smrt*, které se bojí 15 respondentů. O jednoho respondenta méně, tedy 14, získala možnost *nemoc*. Odpověď *samota* byla vybrána 12 osobami. 8 respondentů se obává, že ve stáří nebudou mít dostatek finančních prostředků a budou muset žít v *chudobě*. Zbývajících 6 osob zvolilo možnost napsání vlastní odpovědi. V položce *jiné* se objevovaly následující odpovědi: vše uvedené – chudoba, nemoc, nesoběstačnost, samota, smrt (3x); nemoc, nesoběstačnost, smrt (1x); nevýkonnost při pohlavním styku (1x) a nemoc, senilita, nutnost péče, brán/a jako přítěž (1x).

4.1.4 Fyzické charakteristiky stáří

Fyzické změny probíhají na fyziologické úrovni. V organismu jedince tedy dochází k podstatným změnám v jednotlivých systémech (20). Následující kapitola mapuje, jaké fyzické charakteristiky mladá generace spojuje s obdobím stáří.

Graf č. 14: *Jaká fyzická změna nejvíce vystihuje stáří?*

Zdroj: Vlastní výzkum

Předložený graf č. 14 prezentuje výsledky na kladenou otázku: „*Jaká fyzická charakteristika podle Vás nejvíce vystihuje stáří?*“. Respondenti volili odpovědi z možností: *pokles výkonnosti orgánových soustav, shrbená postava, šedivění a vypadávání vlasů, tvorba vrásek, změny smyslového vnímání a zvýšená kazivost a vypadávání zubů*.

Nejvíce odpovědí (53) zaznamenala možnost *Změny smyslového vnímání*, pod které spadá zhoršení zraku, sluchu, zhoršené vnímání chutí, ubývání kožních receptorů zapříčiňujících snižování pocitu vnímání tepla, chladu, bolesti a čichové vjemy ztrácející na síle. Druhým nejčastějším výběrem odpovědi byl *Pokles výkonnosti orgánových soustav*, tato odpověď byla zvolena 43 jedinci. 19 dotazovaných vybralo jako vystihující fyzickou změnu ve stáří *Tvorbu vrásek*. Pro 12 osob je typickou změnou *Šedivění a vypadávání vlasů* a pro 6 osob je charakteristickou změnou *Shrbená postava*. Odpověď *Zvýšená kazivost a vypadávání zubů* se vyskytovala pouze jednou.

4.1.5 Sociální aspekty stáří

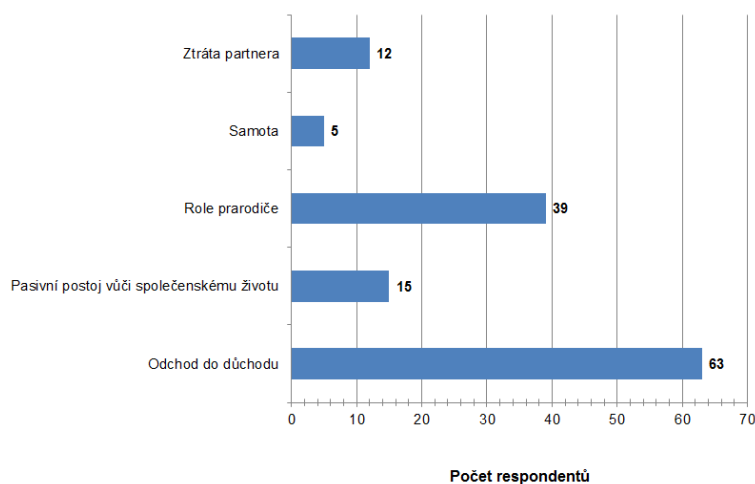
Stárnutí a stáří nepostihuje jen tělesné a duševní funkce, ale výrazně zasahuje i do sociální oblasti seniora.

Respondenti vybírali z možností, které považují za nejtypičtější sociální změny v období stáří.

Měli na výběr tyto možnosti: *odchod do starobního důchodu; pasivní postoj vůči společenskému životu; role prarodiče; samota a ztráta partnera.*

Níže uvedený graf znázorňuje četnost odpovědí.

Graf č. 15: *Jaký sociální aspekt je charakteristický pro stáří?*

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 15 ukazuje, že 63 respondentů považuje za nejtypičtější sociální změnu ztrátu profesní role, tedy *odchod do starobního důchodu*. Druhou nejpočetnější odpovědí byla *Role prarodiče*, která získala 39 hlasů. 15 respondentů se domnívá, že pro stáří je typický *Pasivní postoj vůči společenskému životu*. Odpověď *Ztráty partnera*

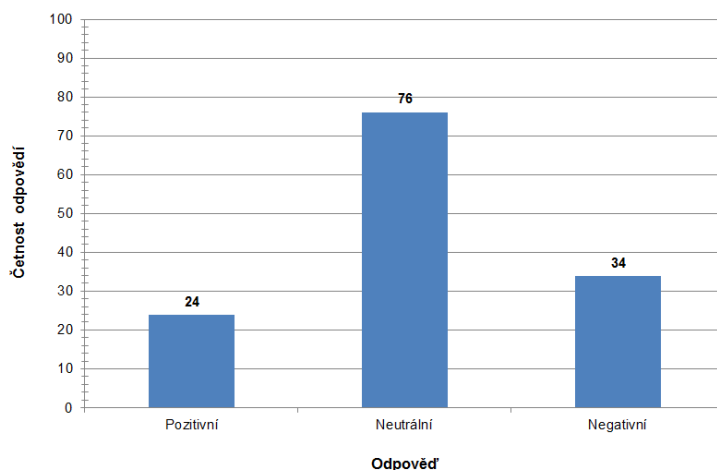
se vyskytovala ve dvanácti případech. Nejmenší počet obdržela možnost *Samota*, kterou označilo 5 dotazovaných.

4.1.6 Vztah k procesu stárnutí a stáří

Proces stárnutí a stáří je nedílnou součástí lidského života.

Následující kapitola pojednává o tom, zdali respondenti shledávají proces stárnutí a stáří jako pozitivní skutečnost či nikoliv.

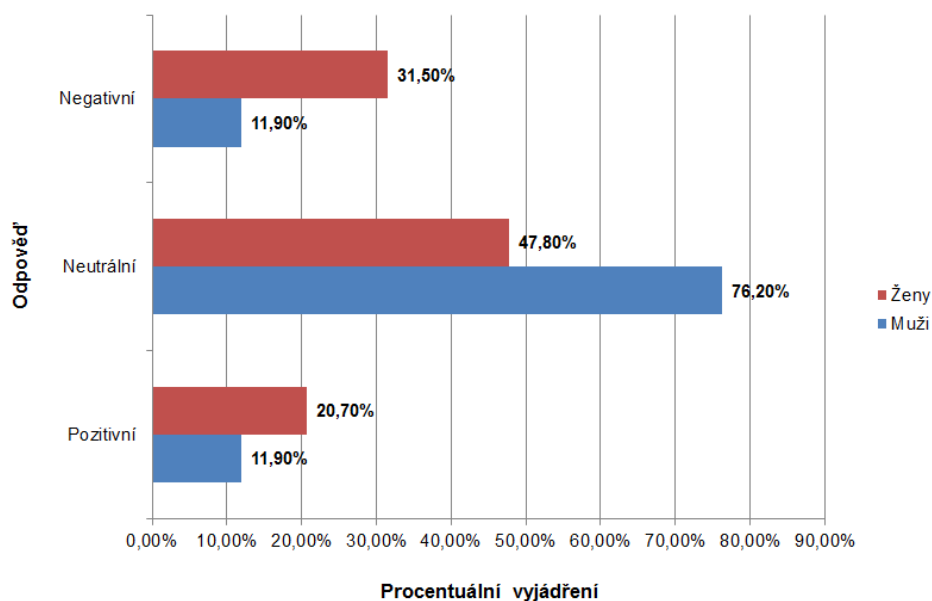
Graf č. 16: *Jaký vztah zaujímáte k procesu stárnutí a stáří?*

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu č. 16 je patrné, že mladá generace se k procesu stárnutí a stáří staví neutrálním postojem, tedy 76 jedinců se nepřiklání jak k pozitivnímu, tak ani k negativnímu stanovisku. V případě zhodnocení odpovědí negativního a pozitivního postoje, o deset jedinců převažuje negativní postoj, což znamená, že negativní vztah ke stáří zaujímá 34 dotázaných, oproti tomu pozitivní odpověď uvedlo 24 osob.

Graf č. 17: Znávorňuje vztah ke stáří dle pohlaví

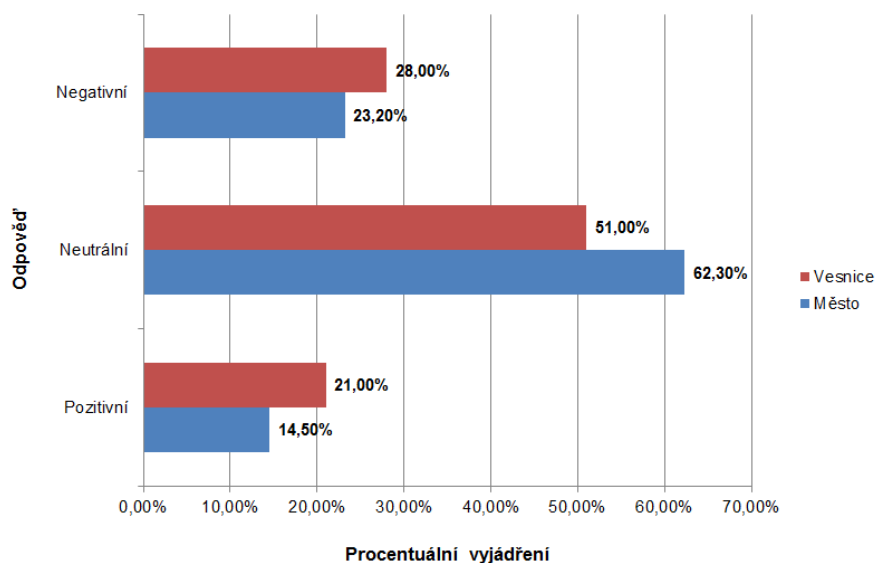
Zdroj: Vlastní výzkum

Výše uvedený graf č. 17 srovnává mínění na stáří z hlediska pohlaví. Obě pohlaví nejčastěji volila možnost, že zaujímají vůči stáří neutrální postoj (muži 76,20 %, ženy 47,80 %), avšak u mužského pohlaví zmíněná odpověď radikálně přesahovala nad ostatními možnostmi.

Dále lze z grafu vyčíst, že údaje o negativním a pozitivním pohledu u mužského pohlaví vykazují shodný výsledek (11,90 %). Výsledky negativního i pozitivního názoru na stáří jsou vyšší u ženského pohlaví (negativní postoj: 31,50 %, pozitivní postoj: 20,70 %).

Graf č. 18: Zobrazuje postoj ke stáří podle místa bydliště

Zdroj: Vlastní výzkum

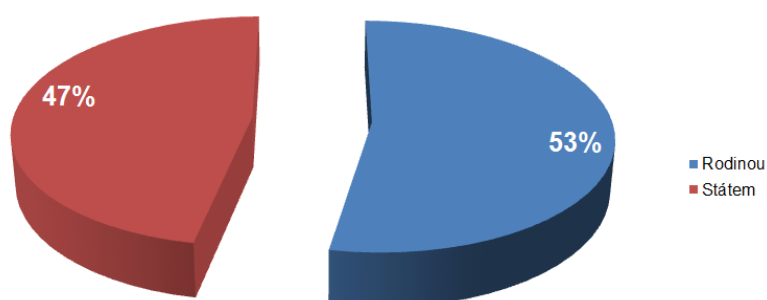
Graf č. 18 znázorňuje vnímání stáří z hlediska místa bydliště. Uvedené výsledky týkající se názoru na stáří osobami žijícími na vesnici či ve městě nezaznamenávají v jednotlivých položkách markantní rozdíly. Respondenti z města mají větší procentní zastoupení (město: 62,30 %, vesnice: 51,00 %) v neutrálním pohledu na proces stárnutí a stáří. Negativně nahlíží na stáří 28,00 % osob žijící na vesnici a 23,20 % osob žijících ve městě. Pozitivní názor na stáří zaujímá 21,00 % respondentů z vesnice a 14,50 % dotazovaných osob z města.

4.1.7 Zajištění péče o seniora

Kapitola podává přehled o zmapování názoru v oblasti poskytování péče o seniory.

Péče o seniory může být zajišťována státem nebo rodinou.

Graf č. 19: Zajištění péče o staré osoby

Zdroj: Vlastní výzkum

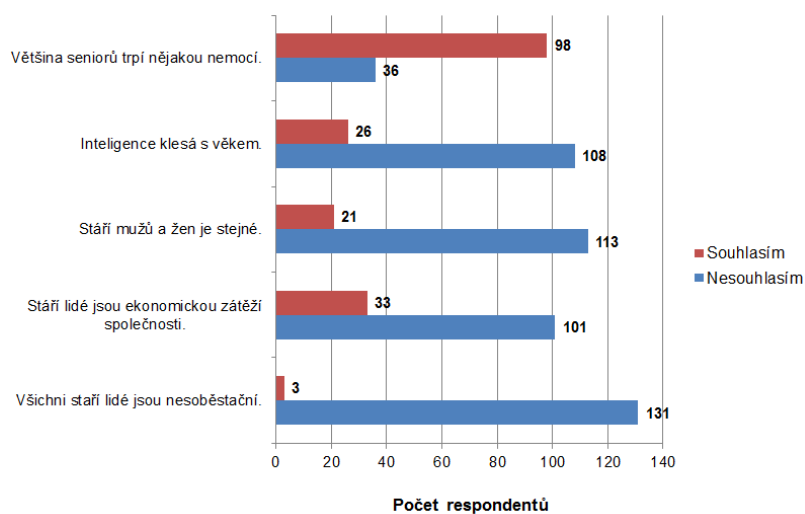
Výšečový graf č. 19 poukazuje na skutečnost, že mezi oběma možnostmi není výrazný procentní rozdíl. 53 % dotazovaných se domnívá, že by péče o seniora měla být poskytována rodinou, zbylých 47 % osob si myslí, že péči o seniora by měl zajišťovat stát.

4.1.8 Tvrzení o stáří

Ve společnosti se vyskytují jisté představy, jako jsou mýty, předsudky či stereotypy týkající se stáří, které mají vliv na utváření obrazu o stáří. Posledních pět otázek v dotazníku bylo zaměřeno na tvrzení o stáří, za účelem zjištění, zda dnešní mladá generace trpí předsudky vůči stáří.

V dotazníku byly uvedené následující tvrzení: *všichni staří lidé jsou nesoběstační; staří lidé jsou ekonomickou zátěží společnosti; staří mužů a žen je stejné; inteligence klesá s věkem a většina seniorů trpí nějakou nemocí*. Respondenti měli uvést, zda se zmíněným tvrzením souhlasí či nikoliv.

Graf č. 20: Znárodnění souhlasu či nesouhlasu respondentů na tvrzení o stáří

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu č. 20 vyplývá, že respondenti mladé generace nepodléhají stereotypům. Ve většině případů s tvrzeními nesouhlasili, až na tvrzení, že většina seniorů trpí nějakou nemocí, s tímto tvrzením souhlasilo 98 dotazovaných.

4.2 Statistické testování hypotéz

V následující části jsou prezentovány výsledky statistického testování hypotéz. Ověřování hypotéz probíhalo na základě získaných dat z dotazníkového šetření. Získaná data byla zpracována do grafické podoby (viz *Kapitola 4.1 Výsledky dotazníku*).

Pro statistické testování a ověřování zvolených hypotéz byl použit program *STATISTICA*. Testování proběhlo pomocí statistických testů, kterými byly *Kontingenční tabulky a T-test*. Pro obě metody testování byla jako hladina významnosti stanovena hodnota $p = 0,05$. Pokud hladina významnosti testu byla větší než stanovená hladina významnosti, nulovou hypotézu je možné přijmout. V opačném případě, kdy je hodnota hladiny významnosti testu menší než hodnota zvolené hladiny významnosti, lze nulovou hypotézu zamítnout, z čehož vyplývá, že je přijata alternativní hypotéza.

4.2.1 Testování první hypotézy

Při testování první hypotézy „*Vnímání stáří mladou generací je závislé na pohlaví.*“, byly dále zformulovány dílčí hypotézy. Dílčí hypotézy jsou uvedené a statisticky zpracované níže.

Dílčí hypotéza č. 1

H_0 : Předpokládám, že neexistuje statisticky významná závislost mezi pohlavím mladé generace a obavou z vlastního stáří.

H_A : Předpokládám, že existuje statisticky významná závislost mezi pohlavím mladé generace a obavou z vlastního stáří.

Pro statistické ověření stanovené hypotézy byly z dotazníku použity položky č. 2 a č. 13. Dané položky se týkaly informací o pohlaví a obavy ze stáří.

Tabulka č. 1: *Absolutní četnost odpovědí u položek č. 2 a č. 13*

Odpověď	Pohlaví		Celkem
	<i>Muž</i>	<i>Žena</i>	
	<i>ab. č.</i>	<i>ab. č.</i>	<i>ab. č.</i>
<i>Ano</i>	25	66	91
<i>Ne</i>	17	26	43
Celkem	42	92	134

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 2: Kontingenční tabulka očekávaných četností u položek č. 2 a č. 13

Odpověď	Pohlaví		Celkem
	<i>Muž</i>	<i>Žena</i>	
	<i>o. č.</i>	<i>o. č.</i>	<i>o. č.</i>
<i>Ano</i>	28,52239	62,47761	91
<i>Ne</i>	13,47761	29,52239	43
Celkem	42	92	134

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 3: Statistické výsledky hypotézy

Chí-kvadrát	Počet stupňů volnosti	p-hodnota
1,97443	1	0,159978

Zdroj: Vlastní výzkum

Interpretace: Na základě statistických výsledků, z kterých vyplývá, že výsledná hodnota $p = 0,159978$ je větší než zvolená hodnota statistické významnosti $p = 0,05$, lze vyslovit závěr, že nulová hypotéza byla přijata.

Závěr: Nulová hypotéza byla potvrzena. Neexistuje statisticky významná závislost mezi pohlavím mladé generace a obavou z vlastního stáří.

Dílčí hypotéza č. 2

H_0 : Předpokládám, že neexistuje statisticky významná závislost mezi pohlavím respondentů a přípravou na vlastní stáří.

H_A : Předpokládám, že existuje statisticky významná závislost mezi pohlavím respondentů a přípravou na vlastní stáří.

Ke statistické analýze byla zvolena položka č. 2, která byla srovnávána s položkou č. 9. Položky zjišťovaly údaje o pohlaví, a zdali se respondent připravuje na stáří.

Tabulka č. 4: Absolutní četnost odpovědí u položek č. 2 a č. 9

Odpověď	Pohlaví		Celkem
	<i>Muž</i>	<i>Žena</i>	
	<i>ab. č.</i>	<i>ab. č.</i>	<i>ab. č.</i>
<i>Ano</i>	9	15	24
<i>Ne</i>	33	77	110
Celkem	42	92	134

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 5: Kontingenční tabulka očekávaných četností u položek č. 2 a č. 9

Odpověď	Pohlaví		Celkem
	<i>Muž</i>	<i>Žena</i>	
	<i>o. č.</i>	<i>o. č.</i>	<i>o. č.</i>
<i>Ano</i>	7,52239	16,47761	24
<i>Ne</i>	34,47761	75,52239	110
Celkem	42	92	134

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 6: *Statistické výsledky hypotézy*

Chí-kvadrát	Počet stupňů volnosti	p-hodnota
0,514984	1	0,472989

Zdroj: Vlastní výzkum

Interpretace: Na základě statistických výsledků, z kterých vyplývá, že výsledná hodnota $p = 0,472989$ je větší než zvolená hodnota statistické významnosti $p = 0,05$, lze vyslovit závěr, že nulová hypotéza byla přijata.

Závěr: Nulová hypotéza byla potvrzena. Neexistuje statisticky významná závislost mezi pohlavím respondentů a přípravou na stáří.

Dílčí hypotéza č. 3

H_0 : Předpokládám, že neexistuje statisticky významná závislost mezi pohlavím mladé generace a subjektivním pohledem na vlastní stáří.

H_A : Předpokládám, že existuje statisticky významná závislost mezi pohlavím mladé generace a subjektivním pohledem na vlastní stáří.

Ověřování hypotézy proběhlo ze získaných údajů z položek č. 2 a č. 8.

Položka č. 2 v dotazníku byla zaměřena na výběr pohlaví – muž, žena. Položka č. 8 zjišťovala odpovědi respondentů, jak se těší na stáří.

Tabulka č. 7: Absolutní četnost odpovědí u položek č. 2 a č. 8

Odpověď	Pohlaví		Celkem
	<i>Muž</i>	<i>Žena</i>	
	<i>ab. č.</i>	<i>ab. č.</i>	<i>ab. č.</i>
<i>Ano</i>	6	21	27
<i>Ne</i>	36	71	107
Celkem	42	92	134

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 8: Kontingenční tabulka očekávaných četností u položek č. 2 a č. 8

Odpověď	Pohlaví		Celkem
	<i>Muž</i>	<i>Žena</i>	
	<i>o. č.</i>	<i>o. č.</i>	<i>o. č.</i>
<i>Ano</i>	8,46269	18,53731	24
<i>Ne</i>	33,53731	73,46269	110
Celkem	42	92	134

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 9: Statistické výsledky hypotézy

Chí-kvadrát	Počet stupňů volnosti	p-hodnota
1,30722	1	0,252899

Zdroj: Vlastní výzkum

Interpretace: Na základě statistických výsledků, z kterých vyplývá, že výsledná hodnota $p = 0,252899$ je větší než zvolená hodnota statistické významnosti $p = 0,05$, lze vyslovit závěr, že nulová hypotéza byla přijata.

Závěr: Nulová hypotéza byla potvrzena. Neexistuje statisticky významná závislost mezi pohlavím mladé generace a subjektivním pohledem respondentů z vlastního stáří.

Na základě výsledků dílčích hypotéz byla hlavní hypotéza vyvrácena. Závěrem lze říci, že vnímání stáří mladou generací není závislé na pohlaví.

4.2.2 Testování druhé hypotézy

H_0 : Předpokládám, že názor mladé generace vůči stáří je ovlivněn existujícími mýty a předsudky ve společnosti.

H_A : Předpokládám, že názor mladé generace vůči stáří není ovlivněn existujícími mýty a předsudky ve společnosti.

Testování hypotézy proběhlo z položek č. 16, č. 17, č. 18, č. 19 a č. 20. Uvedené položky se v dotazníku týkaly tvrzení, se kterými měli respondenti souhlasit či nesouhlasit. Daná tvrzení byla zaměřena na mýty a předsudky o stáří převládajících ve společnosti.

Tabulka č. 10: *Statistické výsledky hypotézy*

Průměr skupiny 1 (Nesouhlasím)	Průměr skupiny 1 (Souhlasím)	Hodnota t	p-hodnota
97,80000	36,20000	2,684153	0,027747

Zdroj: Vlastní výzkum

Interpretace: Na základě statistických výsledků, z kterých vyplývá, že výsledná hodnota $p = 0,027747$ je menší než zvolená hodnota statistické významnosti $p = 0,05$, lze vyslovit závěr, že nulová hypotéza byla zamítnuta.

Závěr: Nulová hypotéza byla zamítnuta a byla přijata alternativní hypotéza. Názor mladé generace vůči stáří není ovlivněn existujícími mýty a předsudky ve společnosti.

5 Diskuze

Předmětem výzkumu bakalářské práce bylo zmapování aktuálního pohledu mladé generace na proces stárnutí a stáří.

Údaje použité ve výzkumné části byly získány z dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 134 osob. Cílovou skupinou výzkumu byli jedinci mladé generace, zastupující věkovou kategorii 15 až 25 let.

Ze 134 zúčastněných osob bylo 42 mužského pohlaví a 92 ženského pohlaví. Dalším zjišťovaným znakem byl údaj o bydlišti. 69 dotazovaných osob (51,5 %) žije ve městě a zbylých 65 respondentů (48,5 %) pochází z vesnice. Vyrovnaný počet respondentů vykázal i další údaj, který zjišťoval společné soužití více generací v jedné domácnosti. 56 respondentů (41,8 %) sdílí společnou domácnost se seniorem, 78 osob (58,2 %) uvedlo, že ve vícegeneračním soužití nežije.

Většina autorů uvádí za počátek stáří věk po šedesátém roku, respektive pětadesátý rok života člověka (**18, 38**). Respondenti se s tímto názorem shodují, nejčastěji volená odpověď počátku stáří byla ve věkové kategorii 60 až 69 let, vybralo ji 88 dotazovaných.

Pojem stáří v každém jedinci vyvolává různé pocity. Podle Pokorné (2010) je stáří často spojováno se slovy nemoc, samota, bezmocnost (**35**). Ve výzkumné části bylo zjišťováno, co si pod pojmem stáří vybaví respondenti. Téměř 60 % dotazovaných osob uvedlo, že stáří má spojeno s *úbytkem fyzických sil*. Možnost *nemoc* se objevila pouze 10x a *osamělost* 7x, větší četnost výběru zaznamenalo i slovo *moudrost*, které bylo vybráno 22x. Byly uvedeny i jiné pojmy jako je například degenerace, klid, konec či strach.

Problematika stárnutí a stáří není záležitostí jen seniorů. Proces stárnutí a stáří je přirozenou součástí života. Nicméně mnozí jedinci zapomínají, že každý člověk stárne a je odpovědný za vlastní život. Z těchto důvodů by jedinci mladší generace neměli opomínat přípravu na budoucí stáří (**5, 33**). Podle Dvořáčkové (2012) se málokterý jedinec na toto období připravuje (**5**). Uvedená informace se potvrdila, z celkového

počtu všech respondentů se na budoucí stáří připravuje pouhých 24 jedinců (17,9 %), zbylých 110 dotazovaných osob (82,1 %) nevyvíjí v přípravě žádnou aktivitu.

Zmíněných 24 respondentů i uvedlo, jakým způsobem se připravují na stáří. 18 oslovených odpovědělo, že se připravuje po ekonomické stránce – šetří si finanční prostředky. 4 lidé sdělili, že se snaží nyní žít zdravěji – uvádí pravidelnou pohybovou aktivitu a zdravější způsob stravování. 2 respondenti napsali, že si užívají života, jelikož předpokládají, že ve stáří nebude příležitost.

V dotazníkovém šetření bylo zjišťováno, zdali se respondenti mladé generace obávají vlastního stáří. 68 % dotazovaných se stáří obává, zjištěný údaj se dal předpokládat. Podle Kolesárové a Saka (2012) se nejvíce toho co stáří přináší, obává mládež ve věku 15 až 20 let. Dále Kolesárová a Sak (2012) uvádějí žebříček obav české populace. Nejvíce jedinci mají strach z nemocí, z finanční a existenční nouze, osamělosti, ze smrti, z nedostupnosti a nedostatečnosti lékařské péče, ze změn v životním stylu, z nedostatku lásky, z nedostatku respektu, z nedostatku úcty a z nedostatku sexu (**36**). Oproti tomu nejčastější odpověď respondentů byla obava z nesoběstačnosti (36x), dále obava ze smrti (15x), obava z nemoci (14x), obava ze samoty (12x), obava z nedostatku finančních prostředků, chudoby (8x) a respondenty byla doplněna i možnost jiná (6x), ve které bylo uvedeno 3x vše výše uvedené, 1x nemoc, nesoběstačnost, smrt, 1x nevykonnost při pohlavním styku a 1x nemoc, senilita, nutnost péče. Z uvedených obav ze stáří vyplývá, že se nejvíce dnešní mladá generace obává, že bude závislá na pomoci druhé osoby.

Ve výzkumné části bylo zkoumáno, i jestli se respondenti těší na poslední vývojovou etapu. Výsledky zřetelně vyplývají pro odpověď *ne*. Téměř 80 % oslovených se na stáří netěší.

Stárnutí a stáří je spojené s fyzickými, psychickými a sociálními změnami (**33**). V dotazníku se fyzickým a sociálním aspektem stáří zabývaly dvě otázky. Při zjišťování nejvíce vystihující fyzické charakteristiky stáří respondenti zaškrtnuli možnost *změny smyslového vnímání*. Domnívají se, že pro stáří je typické zhoršení zraku, sluchu, vnímání chuti a úbytek čichových vjemů a kožních receptorů. Za nejtypičtější sociální

událost mladá generace považuje ztrátu profesní role, tedy *odchod do starobního důchodu*.

Stáří bývá společností vnímáno jako pozitivní či negativní událost. Nicméně není nutné, aby jedinec se přikláněl k pozitivnímu či negativnímu pohledu, může totiž zastávat neutrální, neočekávající postoj (36). K neutrálnímu postoji se přiklonilo 76 jedinců mladé generace. V případě zhodnocení odpovědí negativního a pozitivního pohledu na stáří o deset osob převažuje negativní postoj (pozitivní: 10,40 %, negativní 18,00 %). Neutrální postoj více převládá u mužské populace. Negativnější pohled na stáří mají ženy. V případě místa bydliště názor na stáří v jednotlivých položkách nezaznamenává markantní rozdíly. Pozitivně nahlíží 21,00 % respondentů z vesnice a 14,50 % dotazovaných osob z města. Negativní názor zaujímá 28,00 % osob žijících na vesnici a 23,20 % osob žijících ve městě. U osob žijících ve vícegeneračním soužití převládá negativní názor nad pozitivním, ačkoliv by se dalo očekávat, že budou ke stáří na základě větších životních zkušeností příznivější.

Obecně je známo, že významnou úlohu v životě seniora hraje rodina. Na základě vědeckých výzkumů je považováno soužití seniora v rodinném prostředí za příznivější, především na jeho psychiku, která následně ovlivňuje i fyzický stav (12). Ve výzkumné části bakalářské práce byl zmapován názor na zajištění péče o seniora. Četnosti odpovědí respondentů v otázce „*kdo se má postarat o seniora*“ dosáhly vyrovnaného výsledku. 53 % dotazovaných se domnívá, že by péči měla připadat na rodinu.

Závěrečná část výzkumného šetření byla zaměřena na stereotypní představy, předsudky a mýty o stáří. Zjišťovalo se, zda se s nimi mladá generace ztotožňuje či nikoliv. Období stáří je provázáno mnoha mýty, které mohou do určité míry ovlivnit pohled mladé generace na stáří.

Podle Haškovcové (2010) mýty o stáří mají značný vliv na utváření pojetí stáří a do jisté míry působí na chování jedince (10). Uvedená skutečnost byla ověřována v dotazníkovém šetření.

V dotazníku se objevily následující tvrzení: *všichni stáří lidé jsou nesoběstační; stáří lidé jsou ekonomickou zátěží společnosti; stáří mužů a žen je stejné; inteligence klesá s věkem; většina seniorů trpí nějakou nemocí*. S prvními čtyřmi uvedenými

tvrzeními více jak dvě třetiny respondentů mladé generace nesouhlasilo. Oproti tomu s posledním zmíněným tvrzením souhlasilo 98 dotazovaných. Z výsledků je patrné, že obraz o stáří si jedinci mladší generace utváří pomocí vlastních životních zkušeností.

Cílem práce bylo zjištění, jestli se liší pohled na období stáří podle pohlaví. Následovně k vymezenému cíli byla stanovena hypotéza „*Vnímání stáří mladou generací je závislé na pohlaví.*“, která byla pomocí statistické metody *Kontingenční tabulka* testována. Statistickým testováním jsem zjistila, že neexistuje statisticky významný vztah mezi vnímáním stáří a pohlavím respondentů mladé generace.

Druhým cílem bakalářské práce bylo zjištění vlivu existujících stereotypních představ, předsudků a mýtů o stáří na názor mladé generace. S uvedeným cílem byla zformována hypotéza „*Názor mladé generace vůči stáří je ovlivněn existujícími mýty a předsudky ve společnosti.*“, která byla ověřována statistickou metodou *T-test*. Statistická metoda prokázala, že neexistuje statisticky významná závislost mezi existujícími stereotypními představami a mýty o stáří a názorem mladé generace na stáří. Zjištěný výsledek byl patrný již ze zpracování výsledků do grafické podoby.

6 Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na hodnocení období stáří a procesu stárnutí z pohledu mladé generace. Pojem mladá generace označuje jedince ve věkové kategorii 15 až 25 let.

Prvním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jestli vnímání procesu stárnutí a vývojové etapy stáří je odlišné na základě pohlaví. Z odpovědí respondentů v dotazníkovém šetření vyplynulo, že pohlaví nemá vliv na utváření pohledu o procesu stárnutí a stáří. Toto stanovisko bylo i statisticky testováno a stanovená hypotéza „*Vnímání stáří mladou generací je závislé na pohlaví.*“ nebyla potvrzena. Domnívám se, že výsledek mohl být ovlivněn menším zastoupením osob mužského pohlaví v testovaném vzorku.

Druhý cíl bakalářské práce byl zaměřen na posouzení skutečnosti, zdali se na utváření názoru na proces stárnutí a stáří podílí všeobecně známé mýty či předsudky o stáří. V dotazníku bylo uvedeno pět tvrzení, které považuji za nejčastěji přijímané nepravdy o stáří. Respondenti měli za úkol zaškrtnout, jestli s tvrzením souhlasí či nesouhlasí. Na základě získaných dat bylo vyvozeno, že mladá generace není ovlivněna zakořeněnými stereotypními představami o stáří. Míra souhlasu se vyskytovala pouze u tvrzení, že většina seniorů trpí nějakou nemocí. U ostatních tvrzení razantně převládala odpověď „*nesouhlasím*“. Zjištění uvedeného cíle se ověřilo i pomocí statistického testování hypotézy „*Názor mladé generace vůči stáří je ovlivněn existujícími mýty a předsudky ve společnosti.*“, která se nepotvrdila.

Vzhledem k demografické prognóze České republiky je nutné se problematikou stáří zabývat a neodsouvat ji do pozadí. Myslím si, že již děti na nižších stupních základních škol by měly být seznámeny s problematikou vývoje člověka, aby stárnutí považovaly za přirozenou součást života. Je tedy důležité podávat společnosti nezkrácené informace o stáří a podnítit iniciativu k přípravě na vlastní stáří. Dále se domnívám, že by základní a střední školy měly podporovat projekty zabývající se oblastí mezigenerační solidarity.

Závěrem bych chtěla říci, že zmíněné výsledky dotazníkového šetření pro mě samotnou byly překvapivé. Mínění respondentů současné mladé generace na proces stárnutí a stáří není zcela negativního charakteru, jak jsem předpokládala. I přes tuto skutečnost, která dokazuje, že u mladé generace nepřevažuje negativní obraz o stáří, mě zaujalo, že na vlastní stáří shlížejí negativně. Více jak dvě třetiny respondentů toto období neshledává za pozitivní událost lidského života a více jak polovina dotazovaných uvedla, že z vlastního stáří má strach. Domnívám se, že je to způsobeno prezentací stáří jako nesoběstačného období života člověka. Další důvod obavy spatřuji v tom, že mladá generace má strach, že nebude žít v takových podmínkách, jaké by si dle jejich názoru po dlouholeté práci zasloužily. Dále jsem očekávala, že jedinci mladší generace budou velkou měrou ovlivněni stereotypními představami, které jsou společností šířeny. Průzkum ukázal, že opak je pravdou a mladá generace se s těmito všeobecně známými tvrzeními o stáří neztotožňuje. Nicméně na druhou stranu se potvrdilo, že stáří je vnímáno jako období nesoběstačnosti a nemoci.

Výsledky práce mohou být přínosem pro výuku studentů a pro praxi k využití organizacím věnujícím se mládeži.

7 Seznam použitých zdrojů

1. BREZÁK, J. *Úvod do studia demografie: němä pre sociálnu prácu a sociálnu politiku*. Nitra: LÚČ, 2005. ISBN 80-7114-496-7.
2. ČELEDOVÁ, L. a R. ČEVELA. *Výchova ke zdraví: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-802-4732-138.
3. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Projekce obyvatelstva České republiky (Projekce 2013). **In:** *Czso.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-12-18]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/A6003061EE/\\$File/402013u.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/A6003061EE/$File/402013u.pdf).
4. ČEVELA, R., Z. KALVACH a L. ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-802-4739-014.
5. DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-802-4741-383.
6. ERICKSON, J. T. *What's next, Gen X?: keeping up, moving ahead, and getting the career you want*. Boston, Mass.: Harvard Business Press, 2010. ISBN 14-221-2064-3.
7. ERIKSON, H. E. *Dětství a společnost*. 1. vyd. Praha: Argo, 2002. ISBN 80-720-3380-8.
8. FARKOVÁ, M. *Dospělost a její variabilita*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2480-5.

9. GIBSON, R. Generation Y Characteristics. **In:** *GenerationY.com* [online]. © 2010-2014 [cit. 2013-12-18]. Dostupné z: <http://www.generationy.com/characteristics>.
10. HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. 2. podstatně přeprac. a dopl. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.
11. HRONÍK, F. *Rozvoj a vzdělávání pracovníků*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1457-8.
12. HROZENSKÁ, M. a D. DVOŘÁČKOVÁ. *Sociální péče o seniory*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-802-4741-390.
13. HŮLE, D. Demografie. **In:** *Demografie.info* [online]. © 2004-2013 [cit. 2013-12-18]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_odemografii.
14. JANDOUREK, J. *Průvodce sociologií*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2397-6.
15. JANDOUREK, J. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-802-4736-792.
16. JEŘÁBEK, H. *Mezigenerační solidarita v péči o seniory*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013. ISBN 978-80-7419-117-6.
17. KALIBOVÁ, K. *Úvod do demografie*. Univerzita Karlova v Praze: Karolinum, 2002. ISBN 80-245-0222-9.
18. KALVACH, Z., et al. *Geriatric a gerontologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0548-6.

19. KITTNAR, O., et al. *Lékařská fyziologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-802-4730-684.
20. KLEVETOVÁ, D. a I. DLABALOVÁ. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-802-4721-699.
21. KOCIANOVÁ, R. *Personální řízení: východiska a vývoj*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3269-5.
22. KOPECKÝ, L. *Public relations: dějiny - teorie - praxe*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4229-8.
23. KOSÍKOVÁ, V. *Psychologie ve vzdělávání a její psychodidaktické aspekty*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-802-4724-331.
24. KRATOCHVÍL, Z. *Filosofie mezi mýtem a vědou: od Homéra po Descarta*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-802-0017-895.
25. KREBS, V., et al. *Sociální politika*. 5. přeprac. a aktualiz. vyd. Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-807-3575-854.
26. KŘIVOHLAVÝ, J. *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie: možnosti, které čekají*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-802-4736-044.
27. KUTNOHORSKÁ, J. *Multikulturní ošetřovatelství pro praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4413-1.
28. LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2. akt. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

29. LUKÁŠOVÁ, R., et al. *Organizační kultura: od sdílených hodnot a cílů k vyšší výkonnosti podniku*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0648-2.
30. MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-802-4731-483.
31. MAŘÍKOVÁ, H., M. PETRUSEK a A. VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník: I. svazek A-O*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-718-4164-1.
32. MIKULÁŠTÍK, M. *Komunikační dovednosti v praxi*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2339-6.
33. MLÝNKOVÁ, J. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-802-4738-727.
34. MPSV ODDĚLENÍ 921. Evropský rok aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity (2012) v České republice. **In:** *Mpsv.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-12-15]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11696>.
35. POKORNÁ, A. *Komunikace se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3271-8.
36. SAK, P. a K. KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří a seniorů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-802-4738-505.
37. SHEAHAN, P. *Generation Y*. Prahan, Vic: Hardie Grant Books, 2005. ISBN 17-406-6317-9.

38. SLEZÁKOVÁ, L., et al. *Ošetrovatelství pro zdravotnické asistenty I: interna*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-802-4717-753.
39. STEVENSON, D. Generation Z: The Future Employee. **In:** *EzineArticles.com* [online]. 2010 [cit. 2013-12-04]. Dostupné z: <http://ezinearticles.com/?Generation-Z:-The-Future-Employee&id=6381084>.
40. ŠEJDA, J., Z. ŠMERHOVSKÝ a D. GÖPFERTOVIÁ. *Výkladový slovník epidemiologické terminologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-1068-4.
41. ŠVÁB, J. *Chirurgie vyššího věku*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-802-4726-045.
42. TOŠNEROVÁ, T. *Ageismus: průvodce stereotypy a mýty o stáří* [online]. 1. vyd. Praha: Ambulance pro poruchy paměti, 2002. [cit. 2013-12-04]. ISBN 80-238-9506-0. Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/07bc9d1453b4bc61934a7ebb36075df2/ageismus.pdf.
43. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8308-0.
44. VAŇO, B., D. JURČOVÁ a J. MÉSZÁROS. *Základy demografie*. 1. vyd. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2003. ISBN 80-968-9273-8.
45. VÝROST, J. a I. Slaměník. *Sociální psychologie*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-802-4714-288.

8 Přílohy

Příloha č. 1

Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Martina Stejskalová a jsem studentkou bakalářského oboru Sociální práce ve veřejné správě na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku, který mi bude sloužit ke sběru dat pro moji bakalářskou práci na téma „Hodnocení stáří očima mladé generace“. Dotazník je určen pro osoby ve věkovém rozmezí 15 až 25 let, je zcela **anonymní** a obsahuje 20 otázek. Získané údaje budou sloužit výhradně k vyhodnocení výzkumu mé bakalářské práce.

Prosím, o vyplnění všech otázek tohoto dotazníku. Otázku si vždy pečlivě přečtěte a odpovídejte pravdivě. Vybrané odpovědi zaškrtněte, v případě jiné možnosti vypište vlastní názor.

Děkuji za Vaši ochotu a čas.

1) Věk (vypište):

—

2) Pohlaví:

- Žena
- Muž

3) Kde žijete?

- Ve městě
- Na vesnici

4) Žijete ve vícegeneračním soužití?

- Ano
- Ne (přejděte na otázku č. 6)

5) Vyhovuje Vám takové soužití? V případě odpovědi ne, uveďte proč.

- Ano
- Ne

Proč? _____

6) V kolika letech podle Vás začíná stáří?

- 50-59 let
- 60-69 let
- 70-79 let
- 80 a více let

7) Pod pojmem stáří si vybavíte?

- Moudrost
- Nemoc
- Osamělost
- Úbytek fyzických sil
- Jiné: _____

8) Těšíte se na stáří?

- Ano
- Ne

9) Připravujete se na stáří? V případě odpovědi ano, uveďte jak.

- Ano
- Ne

Jak? _____

10) Jaká fyzická charakteristika podle Vás nejvíce vystihuje stáří?

- Pokles výkonnosti orgánových soustav
- Shrbená postava
- Šedivění a vypadávání vlasů
- Tvorba vrásek
- Změny smyslového vnímání /zhoršení sluchu, zraku, .../
- Zvýšená kazivost a vypadávání zubů

11) Jaký sociální aspekt je dle Vás typický pro stáří?

- Odchod do důchodu
- Pasivní postoj vůči společenskému životu
- Role prarodiče
- Samota
- Ztráta partnera

12) Jaký vztah zaujímáte k procesu stárnutí a stáří?

- Pozitivní
- Neutrální
- Negativní

13) Máte strach ze stáří?

- Ano
- Ne (přejděte na otázku č. 15)

14) Z jakého důvodu se stáří obáváte?

- Chudoba /nedostatek finančních prostředků/
- Nemoc
- Nesoběstačnost
- Samota
- Smrt
- Jiné: _____

15) Dle vašeho mínění by péče o seniora měla být zajišťována?

- Státem
- Rodinou

16) Všichni staří lidé jsou nesoběstační.

- Souhlasím
- Nesouhlasím

17) Stáří lidí jsou ekonomickou zátěží společnosti.

- Souhlasím
- Nesouhlasím

18) Stáří mužů a žen je stejné.

- Souhlasím
- Nesouhlasím

19) Inteligence klesá s věkem.

- Souhlasím
- Nesouhlasím

20) Většina seniorů trpí nějakou nemocí.

- Souhlasím
- Nesouhlasím

Ještě jednou děkuji za Váš čas.

S přáním pěkného dne Martina Stejskalová